

Bruselj, 8. december 2025
(OR. en)

16432/25

COH 244

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	3. december 2025
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	COM(2025) 739 final
Zadeva:	SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ Agenda EU za mesta: spodbujanje rasti in blaginje

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2025) 739 final.

Priloga: COM(2025) 739 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 3.12.2025
COM(2025) 739 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Agenda EU za mesta: spodbujanje rasti in blaginje

{SWD(2025) 389 final}

1. UVOD

Mesta so v ospredju pri reševanju izzivov, ki bodo oblikovali prihodnost Evrope. Spodbujajo rast, konkurenčnost in inovacije ter imajo obenem ključno vlogo pri spodbujanju trajnosti in socialne vključenosti. Mesta pospešujejo razogljičenje in odpornost proti podnebnim spremembam, prispevajo k pripravljenosti na prihodnje krize in motnje ter krepijo ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo. Danes približno 75 %¹ prebivalcev EU, torej skoraj 340 milijonov ljudi, živi v mestih in na drugih mestnih območjih². Mesta se soočajo s številnimi izzivi, kot so nezadostno število cenovno dostopnih, trajnostnih in kakovostnih stanovanj, visoki stroški energije, socialna izključenost, omejena dostopnost, območja revščine ter vplivi podnebnih sprememb. Nekatera mesta se poleg tega krčijo in spopadajo s težavami pri ohranjanju usposobljene delovne sile in delovnih mest, zagotavljanju javnih storitev ter ustvarjanju zadostnih davčnih in drugih prihodkov.

Ne glede na to, ali evropska mesta ležijo na obalnih, otoških, celinskih, gorskih ali obmejnih območjih, odražajo bogato raznolikost, ne le z geografskega vidika, temveč tudi z vidika demografskih profilov in socialno-ekonomskih zmogljivosti. Ta raznolikost oblikuje njihovo sposobnost odzivanja na tekoče preobrazbe. Mestni model celine omogoča, da lahko različno velika mesta pomembno prispevajo k teritorialnemu razvoju in poveztljivosti. Večja mesta pogosto delujejo kot inovacijska vozlišča, srednje velika in manjša mesta ter mestna območja pa pomembno prispevajo k zagotavljanju storitev, ki podpirajo tako lokalno prebivalstvo kot okoliška območja, vključno s podeželskimi območji, ter izboljšujejo dostop do priložnosti. Mestne storitve na področju izobraževanja, oskrbe, zdravstva, mobilnosti, športa, poslovanja in trgovine na drobno ustvarjajo pozitivne učinke prelivanja ter spodbujajo razvoj podeželja in medmestni razvoj.

Mesta so ključna za ekonomsko konvergenco in konkurenčnost, saj privabljajo talente in naložbe ter spodbujajo rast³. Vendar pa lahko takšna dinamika povzroča tudi izzive, kot so naraščajoči stroški, prometni zamaški in teritorialne razlike, vključno z območji revščine. Uravnotežen, policentričen pristop je še vedno osrednjega pomena, saj je usmerjen v blažitev takšnih izzivov. Vendar imajo mesta, zlasti manjša, različna izhodišča, pravna pooblastila in vire ter se pogosto soočajo z omejenimi upravnimi zmogljivostmi in proračuni.

Agenda EU za mesta predstavlja vizijo, politiko in sklop ukrepov EU za mesta vseh velikosti ter določa v prihodnost usmerjeno perspektivo za trajnostni in celostni razvoj mest. Namenjena je zagotavljanju okvira za krepitev teritorialne in mestne razsežnosti politik EU. Agenda si s pomočjo instrumentov iz veljavnega večletnega finančnega okvira in naslednjega večletnega finančnega okvira za obdobje 2028–2034 prizadeva tudi zagotoviti usklajeno in racionalizirano podporo za obravnavanje potreb mest in izvajanje ključnih prednostnih nalog EU na lokalni ravni. Priznava tudi vlogo mest kot ključnih partnerjev pri spopadanju z najpomembnejšimi izzivi EU in prispevanju k rešitvam za te izzive.

¹ Spletišče Statistics Explained (Razlaga statističnih podatkov) – Eurostat in podatkovna zbirka GISCO, na podlagi mreže popisa prebivalstva za leto 2021 in lokalnih upravnih enot za leto 2021.

² Izraz „mesta“ se v tem dokumentu nanaša na „mesta in druga mestna območja v EU“, če ni navedeno drugače. Eurostat za opredelitev mest uporablja naslednje kategorije, pri čemer se prvi dve nanašata na mestna območja: (i) mesta (gosto poseljena območja, na katerih živi 38,9 % prebivalstva EU); (ii) manjša mesta in predmestja (srednje gosto poseljena območja, na katerih živi 35,9 % prebivalstva EU), in (iii) podeželska območja (redko poseljena območja, na katerih živi 25,2 % prebivalstva EU). Eurostat, Skupno raziskovalno središče in Generalni direktorat Evropske komisije za regionalno politiko (2021) – Spletišče Statistics Explained (Razlaga statističnih podatkov) – Eurostat.

³ Moretti, E (2014), Are Cities the New Growth Escalator? (Ali so mesta novi pospeševalci rasti?), delovni dokument Svetovne banke o raziskavi politik št. 6881, <https://ssrn.com/abstract=2439702>.

Učinkovita agenda EU za mesta mora tudi spodbujati politike, ki mestom omogočajo ne le ustvarjanje vrednosti, temveč tudi pravično in učinkovito razporejanje te vrednosti po vsej EU, da bodo vse države in ozemlja deležni rasti in blaginje. Agenda v ta namen zajema mesta in druga mestna območja ter poudarja pomen povezav med temi območji in okoliškimi regijami (funkcionalna mestna območja in funkcionalna podeželska območja).

Agenda EU za mesta temelji na pomembnih strateških okvirih, kot sta Teritorialna agenda 2030 in nova Leipziška listina, dopolnjuje pa jo medvladno sodelovanje na področju mestnih zadev in urbana agenda EU, ki je glavno orodje tega sodelovanja.

Evropska komisija je za pripravo agende EU za mesta izvedla obsežno posvetovanje, da bi zbrala prispevke širokega nabora deležnikov. Posvetovanje je vključevalo: (i) poziv k predložitvi dokazov, ki se je zaključil 26. maja 2025 in v okviru katerega je bilo zbranih 193 prispevkov lokalnih organov in drugih predstavnikov javnih organov, državljanov, organizacij civilne družbe in drugih deležnikov, (ii) razpravo med deležniki v mestih na šestem forumu mest, ki je potekal od 17. do 19. junija 2025 v Krakovu, o ključnih izzivih in potrebah mest, (iii) dialog o izvajanju z mesti, ki se je odvijal 24. junija 2025, (iv) številna srečanja in dvostranske razprave z organizacijami, ki zastopajo lokalne, regionalne in nacionalne organe ter vseevropske mreže, in (v) sodelovanje na različnih dogodkih. S tem celovitim posvetovalnim postopkom se je zagotovil širok in vključujoč pristop k oblikovanju politik.

2. MESTA IN POLITIKE EU

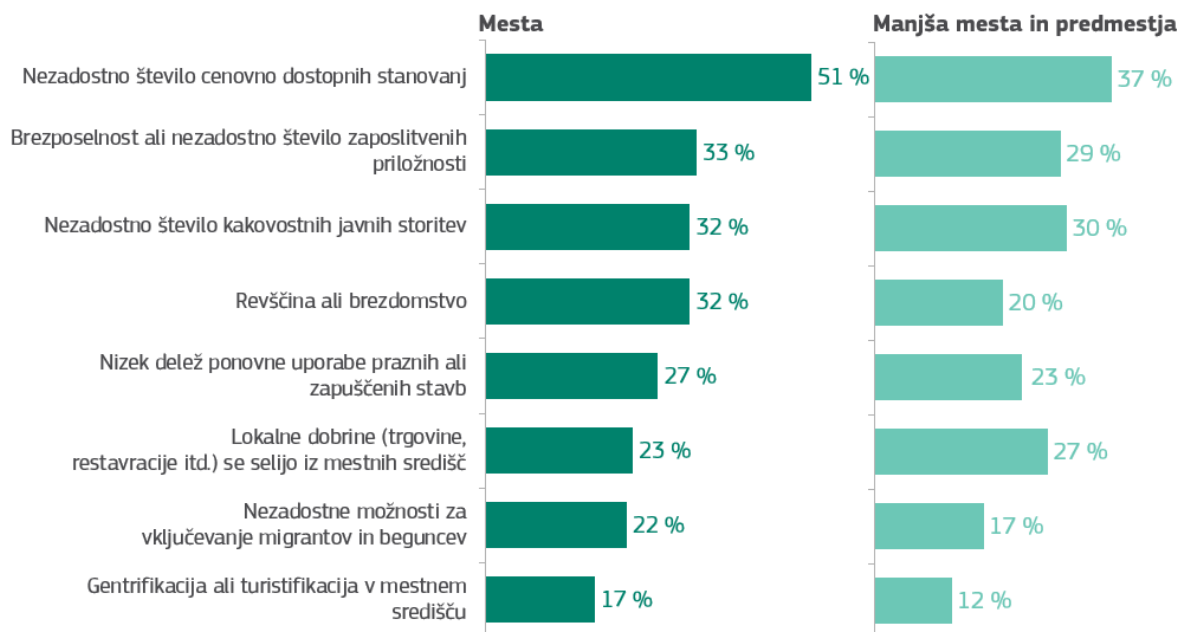
Evropska unija se sooča z vse večjo urbanizacijo, za katero so značilna najrazličnejša mestna območja, od majhnih mest do velikih metropol⁴. Leta 2021 je 39 % prebivalstva EU živel v približno 700 mestih, 36 % v približno 9 000 manjših mestih ali predmestjih, 25 % pa na podeželju⁵. Urbanizacija poteka predvsem v večjih mestih in njihovi okolici. Leta 2021 je posebej visoka koncentracija ljudi, več kot polovica, živel v španskih, nizozemskih in grških mestih, 45,2 % irskega prebivalstva pa na podeželju. Število prebivalcev v mestih, manjših mestih in predmestjih EU narašča, število prebivalcev na podeželju pa upada.

Nedavna raziskava Eurobarometer⁶ je pokazala, da so daleč **najnujnejši in najbolj pereč problem Evropejcev, ki živijo v mestih, nezadostno število cenovno dostopnih stanovanj**, saj jih 51 % meni, da gre za problem, ki zahteva takojšnje in nujno ukrepanje (slika 1). Tretjina anketirancev (33 %) poroča, da je **brezposelnost ali nezadostno število zaposlitvenih priložnosti** pereč problem v njihovem mestu, podobno število anketirancev pa poroča tudi o **nezadostnem številu kakovostnih javnih storitev** (32 %) in **revščini ali brezdomstvu** (32 %). Anketiranci v manjših mestih in predmestjih na prvo mesto postavljajo nezadostno število cenovno dostopnih stanovanj (37 %), čemur sledijo nezadostno število javnih storitev (30 %) in brezposelnost ali nezadostno število zaposlitvenih priložnosti (29 %).

⁴ Podatki, predstavljeni v tem poglavju, večinoma izvirajo iz Dijkstra, L. in Testori, G., Trends, Challenges and Opportunities in EU Cities: Supporting the EU Cities Agenda (Trendi, izzivi in priložnosti v mestih v EU: podpora agendi EU za mesta), Evropska komisija, Ispra, 2025.

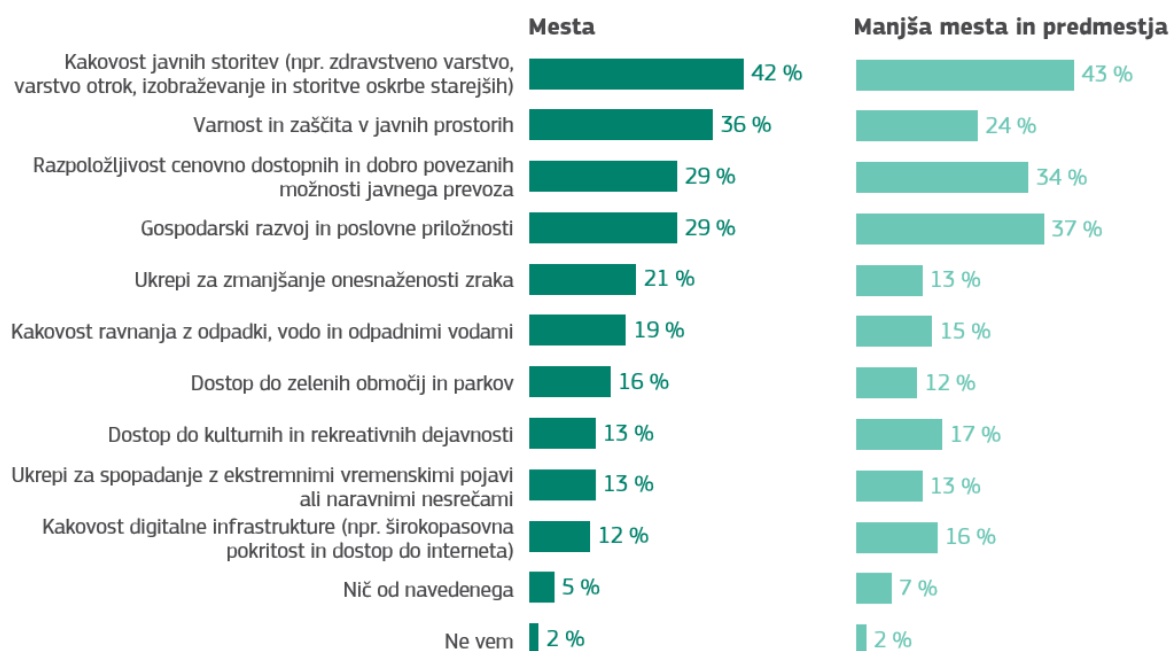
⁵ Spletišče Statistics Explained (Razlaga statističnih podatkov) – Eurostat in podatkovna zbirka GISCO, na podlagi mreže popisa prebivalstva za leto 2021 in lokalnih upravnih enot za leto 2021.

⁶ Public opinion on urban challenges and investment in cities (Javno mnenje o mestnih izzivih in naložbah) – junij 2025 – raziskava Eurobarometer.

Slika 1. Najnujnejši in najbolj pereč problem Evropejcev, ki živijo v mestih, manjših mestih in predmestjih (Eurobarometer, 2025).

Anketiranci, ki živijo v mestih, menijo, da sta med **vidiki, ki jih je treba najbolj izboljšati**, na prvem mestu **kakovost javnih storitev** (to možnost je izbralo 42 % anketirancev) ter **varnost in zaščita v javnih prostorih** (36 %) (slika 2). Sledita **razpoložljivost cenovno dostopnih in dobro povezanih možnosti javnega prevoza** ter **priložnosti za gospodarski razvoj in poslovne priložnosti**, kar je izbralo po 29 % anketirancev. Anketiranci v manjših mestih in predmestjih na prvo mesto postavljajo kakovost javnih storitev (43 %), sledijo pa priložnosti za gospodarski razvoj in poslovne priložnosti (37 %) ter razpoložljivost cenovno dostopnih in dobro povezanih možnosti javnega prevoza (34 %).

Slika 2. Vidiki, ki jih je po mnenju Evropejcev, ki živijo v mestih, manjših mestih in predmestjih, treba najbolj izboljšati (Eurobarometer, 2025).

Mesta in druga mestna območja v EU so po mnenju EU ključni partnerji pri izvajanju politik za uresničevanje prednostnih nalog Unije za obdobje 2024–2029⁷. Integrirani okvir politike EU v ta namen vključuje ukrepe na naslednjih področjih: (i) konkurenčnost, digitalizacija, inovacije in naložbe, (ii) socialna vključenost in enakost, (iii) varnost, zaščita in pripravljenost, (iv) cenovno dostopna, trajnostna in vključujoča stanovanja in stavbe dostojne kakovosti, (v) podnebni ukrepi, okolje in čista energija, (vi) mobilnost in (vii) mednarodno sodelovanje. Te politike so med seboj pogosto tesno povezane, kar odraža zavezanost EU spodbujanju trajnostnega in vključujočega razvoja mest.

2.1 Mesta močno privabljajo talente ter so gonila konkurenčnosti, digitalizacije, inovacij in naložb

Mesta so ključna gonila konkurenčnosti EU, saj spodbujajo inovacije, ustvarjanje delovnih mest in trajnostni razvoj. Medsebojna bližina deležnikov, vključno z visokošolskimi institucijami, in njihova večdisciplinarna povezanost, pa tudi dostop do ključne raziskovalne in tehnološke infrastrukture v teh dinamičnih, konkurenčnih okoljih spodbujajo inovacijo in tehnološki napredek. Velemestne regije EU⁸, zlasti prestolnice, so bile v letu 2022 ključnega pomena za konkurenčnost in zaposlovanje, saj je bilo tam ustanovljenih največ novih podjetij. V teh regijah je bil v primerjavi z nevelemestnimi regijami delež hitro rastočih podjetij in novih zaposlenih (63 %) glede na njihov delež prebivalstva (59 %) najvišji, njihov delež BDP (68 %) pa je bil še večji⁹. Leta 2024 je imelo univerzitetno izobrazbo 45 % prebivalcev mest, starih od 25 do 64 let, v primerjavi z 31 % prebivalcev manjših mest/predmestij in 26 % prebivalcev podeželskih območij¹⁰. V mestih je bilo zaposlenih 41 % delovne sile EU, v manjših mestih/predmestjih 34,5 %, na podeželskih območjih pa 24,5 %¹¹.

Ukrepi politike EU se za spodbujanje konkurenčnosti osredotočajo na spodbujanje inovacij ter uporabo in razširjanje strateških tehnologij v skladu s kompasom za konkurenčnost¹² in dogovorom o čisti industriji¹³. Mesta lahko tudi okrepijo povpraševanje po čistih in krožnih tehnologijah, proizvedenih v EU. Prihodnja revizija evropskega okvira za javno naročanje bo osredotočena na poenostavitev in pojasnitev uporabe javnega naročanja kot strateškega naložbenega orodja, s čimer bo mestom kot naročnikom pomagala premagovati izzive javnega naročanja, okrepiti ključne sektorje in omogočiti dostop do čistih rešitev ter pristopov krožnega gospodarstva¹⁴.

⁷ Prednostne naloge Evropske unije za obdobje 2024–2029.

⁸ Velemestne regije pomenijo regije NUTS 3 ali kombinacijo regij NUTS 3, ki zajemajo vsa funkcionalna mestna območja z najmanj 250 000 prebivalci. Funkcionalno mestno območje sestavljata mesto in njegovo območje dnevnih migracij, zato obsega gosto naseljeno mesto in manj gosto naseljeno območje dnevnih migracij, katerega trg dela je tesno povezan z mestom. Glej: Priročnik o teritorialnih tipologijah – velemestne regije – Spletišče Statistics Explained (Razlaga statističnih podatkov) – Eurostat in Funkcionalno mestno območje – Spletišče Statistics Explained (Razlaga statističnih podatkov) – Eurostat.

⁹ Podatkovna zbirka Skupnega raziskovalnega središča ARDECO Explorer.

¹⁰ Population in private households by educational attainment level and degree of urbanisation (Prebivalstvo v zasebnih gospodinjstvih glede na stopnjo dosežene izobrazbe in stopnjo urbanizacije) [edat_1fs_9913] – Eurostat.

¹¹ Population by sex, age, citizenship, labour status and degree of urbanisation (Prebivalstvo po spolu, starosti, državljanstvu, statusu aktivnosti in stopnji urbanizacije) – Eurostat.

¹² COM(2025) 30 final.

¹³ COM(2025) 85 final.

¹⁴ Npr. pobuda za krožna mesta in regije.

EU priznava tudi osrednjo vlogo mest pri spodbujanju gospodarskega razvoja in strateških partnerstev med mesti in industrijo. Naložbe v izobraževanje in razvoj spretnosti¹⁵, vključno z digitalnimi in zelenimi spretnostmi, ter podjetniško izobraževanje so še vedno ključnega pomena za izpolnjevanje zahtev trga dela in odpravljanje neenakosti, ki nastajajo ob tehnoloških spremembah in inovacijah. Izkoriščanje raziskav in inovacij za podporo vključujočemu, čistemu, odpornemu in pametnemu prehodu poleg tega pomaga mestnim upravam pri razvijanju znanja, dokazov in lokalnih strategij za povečanje njihove gospodarske odpornosti.

Turizem je v letu 2023 ustvaril približno 764 milijard EUR bruto dodane vrednosti, kar predstavlja 7,1 % skupne bruto dodane vrednosti v gospodarstvu EU¹⁶, pri čemer so razlike med državami članicami EU velike¹⁷. Turizem v Evropi je dosegel rekordne ravni in presegel številke pred pandemijo: med letoma 2014 in 2024 se je v mestih povečal za 35 %, v manjših mestih in predmestjih za 41 %, na podeželskih območjih pa le za 8 %¹⁸. Kljub temu slabo upravljani turistični tokovi obremenjujejo vire ter vodijo do prenatrpanosti, nasprotovanja v družbi in pomanjkanja stanovanj. Sektor ostaja zelo razdrobljen, različni modeli upravljanja v državah članicah in regijah, ki so zanj značilni, pa zahtevajo tesno vključenost mest v ustrezne pobude, da se zagotovijo dobri rezultati na lokalni ravni. EU podpira prehod na bolj trajnostne, odporne in digitalne modele in storitve upravljanja turizma prek Načrta za prehod v turizmu in Evropske agende za turizem 2030¹⁹.

Kultura, kreativna industrija in šport povečujejo privlačnost mest in krepijo zdravje ljudi, hkrati pa ustvarjajo delovna mesta ter spodbujajo konkurenčnost in blaginjo. Mesta po vsej EU imajo vodilno vlogo v razvoju, ki ga usmerja kultura, in so naravni partnerji pri eksperimentiranju, predvidevanju trendov ter raziskovanju modelov socialnih in gospodarskih inovacij. Kulturni kompas za Evropo določa dolgoročno strateško vizijo za krepitev vloge kulture v celotni EU pri oblikovanju evropske identitete.

Politika EU na področju digitalizacije premošča digitalni razkorak z namenom krepitev produktivnosti in konkurenčnosti. Mesta med drugim podpira pri prepoznavanju tehnoloških razkorakov, strateški nabavi ustreznih tehnologij, določanju prednostnih nalog storitev, razvoju potrebnih spretnosti, uporabi regulativnih okvirov EU ter omogočanju lokalnim organom, da sprejemajo napredne tehnologije, kot sta umetna inteligenca in internet stvari, ter dostopajo do interoperabilnih podatkovnih ekosistemov. Naložbe v infrastrukturo za povezljivost visoke hitrosti, kot so tehnologija 5G in optična vlakna, so v mestih po vsej EU, zlasti na manj pokritih območjih, ključnega pomena za omogočanje nemotene digitalne preobrazbe. Čeprav so velika urbana središča pogosto žarišča inovacij in zgodnji uporabniki digitalnih orodij, imajo ključno vlogo tudi pri spodbujanju razširjanja, zagotavljanju podpore slabše povezanim območjem in krepitevi kohezije. Uporaba podatkov za spremljanje javnih politik s pomočjo orodij, kot so digitalni dvojčki, krepi odpornost mest in zmogljivosti načrtovanja ter obenem pomaga usklajevati lokalna prizadevanja s cilji programa politike digitalnega desetletja.

¹⁵ Unija spretnosti si vsem učečim prizadeva zagotoviti spretnosti, ki povečujejo njihovo odpornost proti spremembam na trgu dela, izboljšujejo zaposljivost in omogočajo dostop do kakovostnih delovnih mest.

¹⁶ Podatki, dostopni prek Evropske komisije, GD GROW, Industrial Ecosystems Indicators Dashboard (Preglednica kazalnikov industrijskih ekosistemov) (2023) [preglednica PowerBI], dostop 4. avgusta 2025.

¹⁷ Posvetovanje o strategiji EU za trajnostni turizem.

¹⁸ Nights spent at tourist accommodation establishments by degree of urbanisation and coastal/non-coastal area (Število nočitev v turističnih nastanitvenih zmogljivostih po stopnji urbanizacije in obalnih/neobalnih območjih) – Eurostat.

¹⁹ Načrt za prehod v turizmu je okvir politike, ki določa ključne ukrepe, cilje in pogoje za sektor in ki ga je Svet potrdil s sprejetjem Evropske agende za turizem 2030.

Strategija za uporabo umetne inteligence EU podpira mesta pri zmanjševanju upravnega bremena lokalnih organov in podjetij ter pomaga zagonskim podjetjem na področju umetne inteligence pri rasti. Digitalna inovacijska vozlišča so kot ključni akterji v evropskem inovacijskem ekosistemu na področju umetne inteligence osrednja kontaktna točka za pospeševanje digitalne preobrazbe mest in svetovanje mestom v zvezi s tem, vključno z uvajanjem umetne inteligence²⁰.

Mesta imajo ključno vlogo pri izvajanju Evropske deklaracije o digitalnih pravicah in načelih²¹, pospeševanju napredka v smeri doseganja ciljev digitalnega desetletja EU²² ter zagotavljanju večje dostopnosti digitalnih ekosistemov in digitalnih poklicev. Poleg tega so pobude za e-upravo²³ ključne za posodabljanje javnih storitev v mestih in spodbujanje državlanskega udejstvovanja z razvojem učinkovitih interoperabilnih digitalnih storitev, usmerjenih v državljanke.

2.2 Mesta kažejo neenotno sliko glede revščine, delovnih mest, socialne vključenosti in enakosti

Stopnja zaposlenosti in stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti sta bili na ravni EU v letu 2023 v mestih, manjših mestih, predmestjih in na podeželskih območjih skoraj enaki²⁴. Podatki o zaposlenosti, izobraževanju in rezultatih zdravstvenega varstva so v mestih boljši kot v manjših mestih, predmestjih in na podeželskih območjih. To je deloma posledica večje koncentracije priložnosti in dostopa do kakovostnih storitev. Dohodkovna neenakost je v mestih še vedno izrazita zaradi polariziranih gospodarskih obetov in višjih življenjskih stroškov²⁵. Čeprav se stopnje revščine v mestih EU zelo razlikujejo, pa skupni trend kaže, da se revno prebivalstvo v mestih sooča z edinstvenim naborom izzivov, ki se razlikujejo od tistih na podeželju.

Politika EU na področju socialne vključenosti in enakosti spodbuja vključujoče družbe, ki zagotavljajo pravičnost in enakost za vse. Mesta lahko z vključevanjem enakosti in presečnim pristopom bolje razumejo večplastno naravo neenakosti in diskriminacije. To je osnovni pogoj za oblikovanje celovitih in prilagojenih pristopov politike, ki obravnavajo medsebojno povezane potrebe prikrajšanih skupin in marginaliziranih skupnosti. Mesta je treba podpreti pri njihovih prizadevanjih za odpravo socialnih in strukturnih neenakosti ter zagotavljanje dostopnosti bistvenih storitev za vse, da lahko v družbi polno sodelujejo vsi, tudi invalidi in osebe, ki živijo na okoliških območjih. Izvajanje evropskega stebra socialnih pravic²⁶ in strategij Unije enakosti²⁷ je ključnega pomena, saj se te pobude med drugim osredotočajo na dostop do stanovanj, prevoza, izobraževanja in zaposlovanja ter na enake možnosti za skupine,

²⁰ Nabor orodij EU za lokalne digitalne dvojčke je na primer modularen nabor orodij, temelječ na standardih in zasnovan za pomoč mestom in skupnostim po vsej Evropi pri učinkovitejšem simuliranju, analiziranju in načrtovanju mestnih okolij.

²¹ [European Digital Rights and Principles | Shaping Europe's digital future \(Evropske digitalne pravice in načela | Oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope\)](#).

²² Mesta so bistvena za izvajanje Evropske deklaracije o digitalnih pravicah in načelih.

²³ Npr. pobuda Living in EU (Življenje v EU).

²⁴ [Population by sex, age, citizenship, labour status and degree of urbanisation \(Prebivalstvo po spolu, starosti, državljanstvu, statusu aktivnosti in stopnji urbanizacije – Eurostat\)](#).

²⁵ Vmesni sklepi v okviru projekta OECD in GD REGIO „What works for inclusive growth in cities: A compendium“ (Kaj deluje pri vključujoči rasti v mestih: zbirka) (2025).

²⁶ Evropski steber socialnih pravic v 20 načelih – zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje.

²⁷ [Strategija EU za enakost spolov za obdobje 2020–2025, akcijski načrt EU za boj proti rasizmu za obdobje 2020–2025, strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov za obdobje 2020–2030, strategija za enakost LGBTIQ+ oseb za obdobje 2026–2030 in strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030](#). Za obdobje po letu 2025 bosta sprejeti nova strategija za enakost spolov in nova strategija za boj proti rasizmu.

ki jim grozita diskriminacija in izključenost. Evropska komisija bo leta 2026 sprejela strategijo za boj proti revščini, katere namen bo zagotoviti osnovno zaščito za ljudi ter odpraviti temeljne vzroke in številne različne razsežnosti revščine.

Sodelovanje med skupinami civilne družbe²⁸ in regionalnimi deležniki se krepi z ustreznimi politikami EU. To sodelovanje lahko pomaga pri razvoju lokalnih akcijskih načrtov, ki učinkoviteje obravnavajo potrebe posameznih skupnosti, spodbujajo bolj vključujočo in enakopravno družbo po vsej Evropi ter krepijo kohezijo. Krepitev podpornih sistemov skupnosti, zmogljivosti lokalnih organov ter razpoložljivosti, cenovne dostopnosti in kakovosti osnovnih storitev ter razvoj lokalnih ekosistemov so bistveni za zagotavljanje enakega dostopa za ženske in druge skupine, ki jim grozita diskriminacija in izključenost, kot so migranti in begunci, do storitev in trga dela, ter za njihovo udeležbo v družbi.

Vidike socialne vključenosti in enakosti bi bilo treba vključiti v oblikovanje in izvajanje sektorskih politik na lokalni ravni ter zagotoviti, da mesta nudijo dostopne in cenovno ugodne storitve za vse, tudi za invalide, ter prispevajo k zmanjšanju revščine.

2.3 Mesta imajo ključno vlogo pri zagotavljanju varnosti in zaščite javnih prostorov ter so v ospredju pri izvajanju ukrepov EU za odpornost in pripravljenost

Mesta so ključni akterji pri zagotavljanju varnosti in zaščite javnih prostorov, preprečevanju radikalizacije in zaščiti skupnosti pred terorizmom. Izsledki raziskave o kakovosti življenja v mestih v EU²⁹ kažejo, da je dojemanje varnosti odvisno od velikosti mesta, saj se varne počuti 75 % prebivalcev v mestih z manj kot 250 000 prebivalci, v mestih z večjim številom prebivalcev pa 67 %.

Po vsej EU so prisotne opazne razlike v dojemanju kriminala glede na stopnjo urbanizacije. Leta 2020 je bil delež prebivalcev EU, ki menijo, da so ta vprašanja relevantna za območje, na katerem živijo, bistveno večji pri ljudeh, ki živijo v mestih (16,3 %), kot pri ljudeh, ki živijo v manjših mestih in predmestjih (8,4 %) ali na podeželskih območjih (5,8 %)³⁰. Najvišja stopnja dojemanja kriminala, nasilja ali vandalizma je bila v skoraj vseh državah članicah zabeležena pri ljudeh, ki živijo v mestih.

Ukrepi EU na področju pripravljenosti³¹ in varnosti se osredotočajo na zagotavljanje dobro pripravljenosti, odporne družbe, v kateri vsi ljudje uživajo enako raven varovanja in zaščite, ne glede na to, kje živijo, njihov spol ter njihove posebne potrebe in okoliščine. V mestih lahko zasnova javne infrastrukture prispeva k zagotavljanju varnosti državljanov in njihovega občutka zaščitenosti v javnih prostorih, na primer prek zadostne javne razsvetljave in varnega javnega prevoza, da se lahko državljani, zlasti osebe v ranljivem položaju, brezskrbno gibajo. Zaščita in varnost javnih prostorov sta bistvenega pomena tudi za vlogo mest pri spodbujanju socialne kohezije, vključevanja skupnosti in demokratične udeležbe.

Na mesta vplivajo varnostne grožnje, ki jih povzroča človek, kot sta organizirani kriminal in terorizem. V evropski strategiji notranje varnosti (ProtectEU)³² je poudarjeno, da se učinki organiziranega kriminala in terorizma pogosto občutijo na lokalni ravni. Čeprav se mesta poleg

²⁸ Npr. partnerji na področju okolja in socialnega gospodarstva, mladinske organizacije ter organi, odgovorni za spodbujanje socialne vključenosti, temeljnih pravic, pravic invalidov, enakosti spolov in nediskriminacije, nacionalne institucije in organizacije za človekove pravice.

²⁹ Raziskava Quality of Life in European Cities (Kakovost življenja v evropskih mestih) (2023).

³⁰ Crime, violence or vandalism in the area by degree of urbanisation (Kriminal, nasilje ali vandalizem na območju glede na stopnjo urbanizacije) – Eurostat.

³¹ Pripravljenost – Evropska komisija.

³² COM(2025) 148 final.

organiziranega kriminala in terorizma soočajo še s številnimi drugimi izzivi, kot so nasilje, povezano z drogami, nasilje na podlagi spola ter trgovina z ljudmi, zlasti za namene spolnega izkoriščanja, imajo tudi osrednjo vlogo pri reševanju teh izzivov³³. Poiskati bi bilo treba lokalne in regionalne rešitve za zmanjšanje ranljivosti oseb, zlasti mladih, za novačenje v kriminalne ali teroristične združbe ter za zmanjšanje in preprečevanje privlačnosti nezakonitih dejavnosti in infiltracije kriminala. Strategija ProtectEU določa cilje in ukrepe za spopadanje s temi grožnjami, pri čemer se osredotoča na boj proti kriminalnim dejavnostim z upravnim pristopom, preprečevanjem kriminala, zaščito kritične infrastrukture, sodelovanjem na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj ter krepitevijo operativnih zmogljivosti držav članic za boj proti kriminalu³⁴. Mesta se za zmanjšanje tveganj in škode, povezanih z drogami, v skladu s strategijo EU na področju drog za obdobje 2026–2030³⁵ spodbujajo, naj razmislijo o ukrepih za dostop do zdravstvenih in socialnih storitev v skupnosti za tiste, ki jih potrebujejo, kot se to podpira s kohezijsko politiko.

Vključujoče urbanistično načrtovanje ima ključno vlogo pri spodbujanju enakosti in raznolikosti ter pri odpravljanju družbene izključenosti. Mesta so pri zagotavljanju priložnosti za osebne pravice, svobodo, vključenost in dostop do visokošolskega izobraževanja daleč v ospredju³⁶.

Priprava prebivalstva na krizne razmere ter vključevanje vidikov varnosti in pripravljenosti v politike in programe EU sta ključna elementa strategije za unijo pripravljenosti. Mesta morajo vlagati v ukrepe za odpornost in pripravljenost, da bi preprečila in ublažila vpliv nedavnih in prihodnjih pretresov na sisteme (npr. naravne nesreče, pandemije, geopolitična tveganja). Tehnologije pametnih mest bi lahko bile koristne za povečanje odpornosti in pripravljenosti mest. Odzivanje na krize bi moralo povečati odpornost in pripravljenost mest, vključno z zaščito kritične infrastrukture pred vsemi vrstami groženj za varnost in javno varnost, ter spodbuditi strateško uporabo vesoljskih sredstev. Mesta morajo najti tudi inovativne in stroškovno učinkovite načine za zagotavljanje pripravljenosti državljanov, zlasti kar zadeva zlorabo novih tehnologij. Mesta in okoliška podeželska območja so prav tako ključna za odpornost skupnosti z vidika zagotavljanja prehranske varnosti in preskrbe s hrano.

2.4 Mesta se soočajo z velikimi izzivi, povezanimi s stanovanji in stavbami

Pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanj je eno najnujnejših vprašanj v mestih, mestna stanovanja pa so številnim ljudem³⁷, med drugim tudi mladim³⁸, vse bolj nedostopna. Leta 2024 je bila stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški največja prav v mestih, kjer je znašala 10 %, v primerjavi z 8 % v manjših mestih in predmestjih ter 6 % na podeželju. Skoraj polovica prebivalcev EU, ki živijo v mestih, bi za nakup stanovanja velikosti 25 m²

³³ Vandecasteele, I., Baranzelli, C., Siragusa, A. in Aurambout, J. (ur.), *The Future of Cities (Prihodnost mest)*, EUR 29752 EN, Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg, 2019, ISBN 978-92-76-03847-4, doi:10.2760/375209, JRC116711.

³⁴ Orodja, ki sta jih razvili pobuda Mesta v EU proti radikalizaciji in vozlišče znanja o preprečevanju radikalizacije, zagotavljajo podporo lokalnim akterjem.

³⁵ V novi strategiji EU na področju drog, sprejeti leta 2025, bodo opredeljene prednostne naloge za obdobje 2026–2030.

³⁶ Evropska komisija: Generalni direktorat za regionalno in mestno politiko, de Dominicis, L., Kovacic, M., De Franceschi, et al. (2025), *Social progress in cities and rural areas of the EU (Socialni napredek v mestih in na podeželskih območjih v EU)*, Urad za publikacije Evropske unije. <https://data.europa.eu/doi/10.2776/9234298>.

³⁷ *Public opinion on urban challenges and investment in cities (Javno mnenje o mestnih izzivih in naložbah) – raziskava Eurobarometer*, 2025.

³⁸ Po podatkih podatkovne zbirke Skupnega raziskovalnega središča Indicators Explorer, ki temeljijo na podatkih iz indeksa napredka mladih, so mladi v EU od leta 2011 vse bolj nezadovoljni z razpoložljivostjo cenovno dostopnih stanovanj, pri čemer se je delež nezadovoljnih mladih povečal z 38,7 % leta 2011 na 50 % leta 2024.

potrebovala hipotekarni kredit za več kot 20 let, 90 % pa bi jih za stanovanje velikosti 75 m² potrebovalo hipotekarni kredit za več kot 30 let. Poleg tega približno 16 % prebivalcev EU živi v prenatrpanih razmerah, ki najbolj prizadenejo gospodinjstva z nizkimi dohodki³⁹. Brezdomstvo narašča, saj naj bi bilo po ocenah v EU milijon brezdomnih oseb⁴⁰.

Stanovanja so skupna odgovornost na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Čeprav so v nacionalnih politikah določeni splošni okviri, pa so mesta zaradi svojih pristojnosti in neposrednega sodelovanja s skupnostmi v edinstvenem položaju za reševanje stanovanjskih izzivov. Iz prve roke namreč razumejo lokalne potrebe in lahko spodbujajo partnerstva med javnimi organi, deležniki in zasebnim sektorjem za mobilizacijo potrebnih naložb. V okviru programov kohezijske politike za obdobje 2014–2020 so bile zagotovljene naložbe v skupni vrednosti 9,6 milijarde EUR (vključno s proračunom EU in nacionalnim prispevkom) za okrepitev stanovanjskega sektorja. Iz skladov kohezijske politike je bilo v programskem obdobju 2021–2027 za naložbe v stanovanjski sektor do zdaj dodeljenih 7,5 milijarde EUR, s poudarkom na učinkoviti rabi energije in socialnih stanovanjih za skupine, ki jim grozita diskriminacija in družbena izključenost. Evropski socialni sklad plus (ESS+) vlaga dodatni ocenjeni skupni znesek v višini 1,9 milijarde EUR v ukrepe, usmerjene v stanovanjske razmere posameznikov in javne storitve⁴¹, kot so omogočanje dostopa do stanovanj, pomoč pri pridobitvi stanovanj in celostna podpora za izboljšanje pogojev življenja in bivanja. Sedanji vmesni pregled kohezijske politike EU je pomembna priložnost za obravnavo izzivov na področju stanovanj. Ko države članice reprogramirajo sredstva v okviru vmesnega pregleda, se jih spodbuja, naj dodelijo sredstva za naložbe v cenovno dostopna, trajnostna in kakovostna stanovanja. Mehanizem za okrevanje in odpornost pomembno vpliva tudi na področje stanovanj, saj prinaša oprijemljive koristi za prebivalce mest in mestnih območij. Skupni dodeljeni znesek za stanovanja v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, vključno z naložbami v podporo cenovno dostopnih in razpoložljivih stanovanj, znaša 19,6 milijarde EUR, Evropska investicijska banka pa je v obdobju 2021–2024 za cenovno dostopna stanovanja zagotovila finančno podporo v višini 15,6 milijarde EUR.

Prihodnji evropski načrt za cenovno dostopna stanovanja bo v okviru ciljev politike EU za spodbujanje cenovno dostopnih, trajnostnih in kakovostnih stanovanj obravnaval vzroke za stanovanjsko krizo s posebnimi ukrepi in usklajevanjem z drugimi pobudami EU, tj. evropsko strategijo za gradnjo stanovanj, revizijo pravil EU o državni pomoči za socialna in cenovno dostopna stanovanja ter evropsko strategijo za boj proti revščini. Vseevropska naložbena platforma za cenovno dostopna in trajnostna stanovanja bo dopolnila načrt za podporo financiranju z zagotavljanjem enotnega okvira za podporo naložb v socialna, cenovno dostopna in trajnostna stanovanja. Države članice se tudi spodbujajo, naj uporabijo sredstva in finančne instrumente, razvite v sodelovanju z Evropsko investicijsko banko, ter prihodnjo vseevropsko naložbeno platformo, da bi privabile dodatno zasebno financiranje in posojila pod ugodnimi pogoji.

Države članice bi morale poleg tega v skladu z načeli **novega evropskega Bauhausa** poudarjati kakovost arhitekture in življenjskega okolja. Ta pobuda podpira trajnostne prakse v grajenem okolju s celostnimi urbanih strategijami, ki vključujejo inovativne tehnike in materiale, da bi spodbudila oživljanje in odpornost sosesk ob spoštovanju kulturne dediščine

³⁹ Housing in Europe – 2024 edition – Interactive publications – Eurostat (Stanovanja v Evropi – izdaja 2024 – interaktivne publikacije – Eurostat).

⁴⁰ Zbirka podatkov OECD o cenovno dostopnih stanovanjih, HC3.1 Osebe, ki se spopadajo z brezdomstvom – OECD.

⁴¹ V programskem obdobju 2021–2027 so ukrepi ESS+ namenjeni ogroženim posameznikom ali družinam ali tistim posameznikom ali družinam, ki se spopadajo z brezdomstvom, invalidom, starejšim, državljanom tretjih držav, beguncem in marginaliziranim skupnostim.

ter evropskih lokalnih vrednot in tradicij. Poleg stanovanjskih stavb je treba posodobiti tudi javne in opuščene industrijske stavbe ali območja, povečati njihovo (energijsko) učinkovitost in poskrbeti, da bodo za prebivalstvo bolj vključujoča.

2.5 Mesta vplivajo na podnebne spremembe in druge okoljske izzive, ki vplivajo tudi na mesta, in imajo ključno vlogo pri pospeševanju prehoda na čisto energijo

Mesta in druga mestna območja prispevajo približno 45 % svetovnih emisij toplogrednih plinov⁴². Na mesta in mestna območja nesorazmerno vplivajo negativni učinki podnebnih nevarnosti, ki jih še poslabšuje interakcija z drugimi dejavniki, kot so slaba kakovost zraka in vode, neustrezna pozidava tal ter drugi dejavniki. Izjemna vročina je še ena velika nevarnost, ki prizadene zlasti mesta in povzroča učinek toplotnega otoka, zaradi katerega so mestna območja bistveno toplejša od okoliških območij. Približno 10,6 % mestnih območij v EU ogrožajo poplave⁴³. Mesta so zaradi bližine gospodinjstvom, podjetjem in skupnostim ključni partnerji za doseganje čistega, varnega in cenovno dostopnega energetskega sistema. Skupaj z regijami morajo izvesti do 70 % ukrepov za ublažitev emisij ter zagotoviti 50 % javnih naložb in 30 % javnofinančnih odhodkov⁴⁴. Mesta oblikujejo energetske prehode s svojimi odločitvami o prostorskem načrtovanju, izdaji dovoljenj, trajnostnem javnem naročanju in naložbah. Evropska mesta se poleg tega soočajo z vse večjim tveganjem požarov v naravi zaradi podnebnih sprememb, pa tudi zaradi širjenja vmesnih območij med naravo in mesti⁴⁵, kar zahteva izboljšano pripravljenost in usklajene odzivne ukrepe.

EU si prizadeva še dodatno priznati temeljno vlogo lokalnih in regionalnih akterjev pri oblikovanju in izvajanju lokalnih ukrepov, ki prispevajo k večji pripravljenosti in odpornosti EU na področju podnebnih ukrepov, okolja ter čiste in cenovno dostopne energije. EU pri oblikovanju svojih politik priznava decentralizirane energetske sisteme kot strateška sredstva in bo zato predvidela podporo za distribuirano energijo iz obnovljivih virov, učinkovito rabo energije in sredstva za shranjevanje, lokalne energetske družbe, pametna omrežja ter energetske skupnosti, ki jih vodijo državljani. Promovirala bo tudi spodbude za gradnjo omrežij za daljinsko ogrevanje.

Vmesni pregled kohezijske politike, ki trenutno poteka, je priložnost za države članice, da prerazporedijo financiranje za obravnavo izzivov na področju odpornosti v zvezi z vodo, zlasti prek digitaliziranih sistemov in rešitev, ki temeljijo na naravi, ter energetskega prehoda, kot so distribucijska omrežja, povezovalni vodi in infrastruktura za prenos.

Države članice se spodbujajo, naj pri oblikovanju svojih socialnih načrtov za podnebje ter prihodnjih načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva še naprej namenjajo sredstva naložbam, povezanim z okoljem, podnebjem in energijo, hkrati pa te naložbe zasnujejo tako, da bodo odporne proti prihodnjim podnebnim tveganjem in podpirale lokalne rešitve, kot so skupni ogrevalni in hladilni sistemi, ter naložbam v učinkovito rabo energije in razogljičenje.

Države članice bi morale v zvezi z okoljem zagotoviti, da lokalni organi izvajajo vse potrebne ukrepe za krožno gospodarstvo, ravnanje z odpadki ter ponovno uporabo/recikliranje, kot so določeni v zakonodaji EU o odpadkih in krožnem gospodarstvu, pa tudi ukrepe za kakovost zraka v skladu z revidirano direktivo o kakovosti zunanjega zraka, hrup, varstvo in krepitev narave v mestih ter pokrov drevesnih krošenj, ki izhajajo iz uredbe o obnovi narave, ter za

⁴² Crippa, M., Guizzardi, D., Ciarlantini, S., Pagani, F., Banja, M., Muntean, M., Pisoni, E.: EDGAR_GHG_by_settlement_2025 (Emisije toplogrednih plinov glede na vrsto naselja), nabor podatkov, https://edgar.jrc.ec.europa.eu/edgar_smod, 2025.

⁴³ Poročilo Evropske agencije za okolje (14/2023) – Urban Adaptation in Europe (Prilagajanje mest v Evropi).

⁴⁴ Stanje v regijah in mestih – letno poročilo EU za leto 2024, Odbor regij.

⁴⁵ Vmesna območja med naravo in mesti so območja, na katerih človeške naselbine soobstajajo ali se prepletajo z naravno vegetacijo, zaradi česar so pogosto izpostavljena povečanemu tveganju požarov v naravi.

izboljšanje odpornosti v zvezi z vodo v mestih v skladu s strategijo za odpornost v zvezi z vodo.

2.6 Mesta zagotavljajo boljši dostop do prevoznih storitev

Dostop do javnega prevoza je v mestih običajno boljši kot na drugih območjih, kar olajšuje pretok blaga, ljudi in znanja ter povečuje produktivnost. Zagotavljanje javnega prevoza je v mestih učinkovitejše zaradi goste koncentracije ljudi in dejavnosti, ki pa lahko povzroči tudi veliko prometnih zamaškov. Čeprav se je kakovost zraka izboljšala, ravni onesnaženosti v več mestih še vedno presegajo mejne vrednosti EU⁴⁶.

Politika EU na področju mobilnosti daje prednost prehodu na trajnostne, varne, dostopne, vključujoče, cenovno ugodne, odporne in pametne sisteme mobilnosti v mestih⁴⁷. Osredotoča se na razvoj, posodobitev, razogljichenje in elektrifikacijo mestnega in primestnega (javnega) prevoza⁴⁸, aktivno mobilnost (kolesarjenje in hojo) ter sredstva in storitve skupne mobilnosti. Poudarja celostno načrtovanje, spodbujanje nemotene multimodalne povezljivosti, izboljšanje varnosti v cestnem prometu, krepitev trajnostne mestne logistike ter zmanjševanje prometnih zamaškov in posledično tudi onesnaževanja in emisij v mestih, da bi se dosegel tudi cilj podnebno nevtrálnih in pametnih mest. Politika EU prispeva tudi k odpravljanju revščine na področju mobilnosti, tudi na podeželskih območjih, boljšemu vključevanju mestne logistike v načrtovanje trajnostne mobilnosti v mestih in krepitvi povezave med mobilnostjo v mestih in turizmom. Države članice se spodbujajo tudi, naj v svoje socialne načrte za podnebje vključijo ukrepe za odpravljanje revščine na področju mobilnosti, kot so naložbe v javni prevoz, aktivno mobilnost in skupno mobilnost.

V središču ukrepov politike EU je 431 urbanih vozlišč⁴⁹, ki veljajo za ključne elemente dobro delujočega vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T). Zadevna mesta morajo pripraviti načrte za trajnostno mobilnost v mestih za svoja funkcionalna mestna območja, zbrati podatke, vzpostaviti polnilno in oskrbovalno infrastrukturo za alternativna trajnostna goriva ter razviti multimodalna potniška vozlišča in tovarne terminale. Države članice morajo pripraviti nacionalne programe, s katerimi bodo mestna območja podprle pri teh prizadevanjih. Evropska komisija podpira države članice pri tej nalogi z zagotavljanjem smernic, izmenjave znanja in priložnosti za mreženje za reševanje izziva mobilnosti.

V nedavno uvedenem načrtu za železnice za visoke hitrosti, ki temelji na vseevropskem prometnem omrežju, je določen cilj prepolovitve trajanja številnih priljubljenih potovanj z vlakom med prestolnicami in glavnimi urbani vozlišči po Evropi v primerjavi s trenutnim stanjem. Cilj načrt je do leta 2040 vzpostaviti dobro delujoče in hitrejše železniško omrežje za visoke hitrosti ter spodbujati intermodalni prevoz prek mestnih povezav.

Druga ključna vprašanja ukrepov politike EU so tudi izboljšanje sinergij med mobilnostjo v mestih, stanovanjsko politiko in prostorskim načrtovanjem, izkoriščanje potenciala prometnih

⁴⁶ Količina emisij, ki onesnažujejo zrak, se je v zadnjih dveh desetletjih zmanjšala, zaradi česar se je kakovost zraka izboljšala. Med letoma 2005 in 2022 se je število smrtnih žrtev v EU, ki jih je mogoče pripisati drobnim delcem (PM_{2.5}), zmanjšalo za 45 %, s čimer se je EU približala doseganju cilja 55-odstotnega zmanjšanja iz akcijskega načrta za ničelno onesnaževanje do leta 2030.

⁴⁷ COM(2021) 811 final.

⁴⁸ Vključno z razvojem boljših in cenovno dostopnejših prometnih povezav med mesti in njihovo nemestno okolico.

⁴⁹ Uredba (EU) 2023/1804 vsebuje to opredelitev: urbano območje, na katerem je prometna infrastruktura vseevropskega prometnega omrežja, kot so pristanišča, vključno s potniškimi terminali, letališča, železniške postaje, logistične platforme ter tovarni terminali, ki se nahajajo na urbanem območju ali v njegovi okolici, povezana z drugimi deli te infrastrukture ter z infrastrukturo za regionalni in lokalni promet.

inovacij in digitalizacije, vključno z umetno inteligenco, ter nadaljnje izboljševanje varnosti mestnega cestnega prometa⁵⁰. Okvir politike EU za varnost v cestnem prometu za obdobje 2021–2030, ki opredeljuje ključna prednostna področja in obravnava glavne dejavnike tveganja, se še posebej posveča ranljivim udeležencem v prometu, kot so pešci, kolesarji in motoristi, ki so na mestnih območjih še posebej na udaru.

Kohezijska politika znatno podpira promet, saj je za naložbe v programskem obdobju 2021–2027 predvidenih več kot 59 milijard EUR⁵¹. Sedanji vmesni pregled kohezijske politike poleg tega omogoča državam članicam, da sredstva preusmerijo v omrežja polnilnih postaj.

Skupna podpora iz mehanizma za okrevanje in odpornost, dodeljena za trajnostni promet in mobilnost v mestih, znaša več kot 26 milijard EUR⁵². Podprte naložbe zajemajo več področij, kot so podaljšanje prog podzemne železnice in tramvaja, kolesarske steze ter infrastruktura. Te naložbe vidno izboljšujejo konkurenčnost in privlačnost mest, da bodo ta še naprej gonilna sila gospodarske rasti in inovacij.

2.7 Mesta EU v mednarodnem okviru

Mesta imajo pomembno vlogo v mednarodnem sodelovanju. Svetovna trgovina se korenito spreminja. Svetovna gospodarska in geopolitična razdrobljenost se pospešuje, zlasti s pojavom novih protekcionističnih trgovinskih politik. Mesta bi se morala znati prilagoditi tem spremembam, da bi ostala konkurenčna, in diverzificirati svoja gospodarstva, na primer z zmanjšanjem odvisnosti od ene same industrije ali trgovinskega partnerja.

EU priznava tudi širšo vrednost **mednarodnega sodelovanja** med mesti, in sicer kot sredstva za povečanje medsebojnega razumevanja. Ostaja zavezana mestni politiki, ki je usklajena z globalnimi okviri ter dejavno prispeva k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja iz Agende OZN za trajnostni razvoj do leta 2030 in Nove urbane agende OZN. Še naprej bo podpirala uporabo opredelitve mesta, povezano s „stopnjo urbanizacije“, ki jo je potrdila OZN. EU ima lahko s sodelovanjem v platformah, kot so svetovni urbani forum in srečanja ministrov skupine G7, pristojnih za mestni razvoj, ključno vlogo pri oblikovanju mednarodne mestne politike. Mednarodno sodelovanje prinaša znatne koristi za mesta v EU. Programi, kot je URBACT, omogočajo sodelovanje z mesti v državah kandidatkah za članstvo v EU, vključno z Ukrajino, ter izmenjavo znanja in krepitev zmogljivosti na področju upravljanja mest, načrtovanja in razvoja, ki ga vodi skupnost. Program mednarodnega sodelovanja mest in regij (IURC)⁵³ in svetovna misija za urbane prehode (UTM)⁵⁴ poleg tega povezujeta mesta v EU s partnerji v Latinski Ameriki, Aziji, Afriki in Severni Ameriki ter spodbujata sodelovanje pri skupnih izzivih, kot so mobilnost v mestih, energetske prehode, krožno gospodarstvo in prilagajanje podnebnim spremembam. Kot je poudarjeno v strateški agendi EU-Indija⁵⁵, EU in Indija trenutno sprejemata pomembne ukrepe za poglobitev sodelovanja na področju trajnostne urbanizacije prek obstoječih partnerstev, s poudarkom na mestih. Mestom EU koristijo svetovne pobude, kot je svetovna mreža starosti prijaznih mest pod vodstvom Svetovne

⁵⁰ Komisija bo v okviru svoje strategije za uporabo umetne inteligence začela pobudo Autonomous Drive Ambition Cities (Mesta, ki si prizadevajo za avtonomno vožnjo) za pospešitev uvajanja operativnih storitev v sodelovanju z evropskimi ponudniki. COM(2025) 723 final.

⁵¹ https://cohesiondata.ec.europa.eu/cohesion_overview/21-27.

⁵² Na podlagi Priloge VI k Uredbi 2021/241 o mehanizmu za okrevanje in odpornost. Infrastruktura za mestni promet, vožni park za javni promet (npr. tramvaji, podzemne železnice in avtobusi) in kolesarska infrastruktura.

⁵³ Program mednarodnega sodelovanja mest in regij financira EU, skupaj pa ga izvajata služba za instrumente zunanje politike ter Generalni direktorat za regionalno in mestno politiko Evropske komisije, ki podpirata mesta in regije iz podobno mislečih držav, ki se soočajo s podobnimi izzivi.

⁵⁴ Svetovna misija za urbane prehode v okviru Misije: inovativnost podpira skupino več kot 100 mest iz 45 držav, usmerjenih k neto ničelni, odporni in na ljudi osredotočeni prihodnosti.

⁵⁵ Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu in Svetu o novi strateški agendi EU-Indija. JOIN(2025) 50 final.

zdravstvene organizacije, ki pomaga izboljšati udeležbo starejših v življenju v skupnosti ter spodbuja zdravo in aktivno staranje. Prizadevanja za spodbujanje mednarodnega sodelovanja dopolnjujejo dolgotrajne pobude, ki zunanjim odnosom EU dodajajo medosebno razsežnost in podpirajo skupne ukrepe lokalnih uprav, kot je svetovna konvencija županov, v okviru katere vodstvo EU krepi svetovno mestno diplomacijo in sodelovanje na več ravneh.

Spodbujanje čezmejnega sodelovanja na več ravneh, tudi z državami kandidatkami, bo glede na pospešeno urbanizacijo na svetovni ravni zagotovilo vlogo mest kot lokalnih središč za preobrazbo in globalnih partnerjev pri spodbujanju trajnostnega in vključujočega razvoja. EU in njene države članice znatno podpirajo razvoj mest in mestno infrastrukturo ter sodelovanje z regionalnimi in lokalnimi organi v državah partnericah pri ukrepih politike trajnostnega razvoja v okviru strategije Global Gateway in Evropskega sklada za trajnostni razvoj plus (EFSD+), prizadevajo pa si tudi za izboljšanje njihovega dostopa do mednarodnih financ. Lokalni organi so pomembni akterji instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje, kar se odraža tudi v strategiji Global Gateway. Na lokalni ravni obravnavajo vsakodnevne izzive, njihovo sodelovanje pa je bistveno za razumevanje podrobnosti okvira, v katerem se izvaja strategija Global Gateway. Mesta v EU bi lahko imela dolgoročneje pomembnejšo vlogo pri opredeljevanju prednostnih nalog partnerstva na področjih, na katerih imajo mesta na splošno pomembne odgovornosti in lahko spodbujajo sodelovanje pri upravljanju na več ravneh. Mesta v državah partnericah glede na potrebe po naložbah v mestno infrastrukturo in inovativno urbanistično upravljanje predstavljajo tudi poslovne priložnosti za evropska mesta in širše akterje EU.

2.8 Izvajanje zakonodaje EU

Lokalni in regionalni organi izvajajo in uporabljajo približno 70 % zakonodaje EU⁵⁶, zato so ključni akterji pri uresničevanju ciljev politike EU⁵⁷. Mestom se mora omogočiti učinkovito in uspešno izvajanje zakonodaje EU, da bi bilo mogoče doseči cilje EU. Ker so mesta blizu ljudem in neposredno odgovorna za zagotavljanje bistvenih storitev, so ključnega pomena tudi za demokratične sisteme. Politike EU se že pripravljajo v tesnem posvetovanju z ustreznimi deležniki, pri čemer se uporabljajo različni mehanizmi, kot so javna posvetovanja, strokovne skupine in teritorialne ocene. Evropski odbor regij in njegova mreža regionalnih središč⁵⁸ sta prav tako zagotovila dragocene prispevke lokalnih in regionalnih članov glede ozkih grl pri izvajanju. Mesta kljub tem prizadevanjem še vedno poročajo o težavah pri izvajanju pravil EU. Pogosto navajajo, da niso bila dovolj obveščena o pripravi ustrezne zakonodaje, pri čemer poudarjajo potrebo po bolj vključujočem in učinkovitem sodelovanju na različnih ravneh upravljanja, da bi zagotovili praktičnost politik in njihovo odzivanje na lokalne potrebe⁵⁹.

Urbana agenda EU je bila ob priznavanju zapletenosti upravljanja mest ter raznolikosti pristojnosti in akterjev vzpostavljena leta 2016 kot proces medvladnega sodelovanja za boljše vključevanje mest v oblikovanje in izvajanje politik EU ter nacionalnih politik. Cilj agende je izboljšati urejanje, financiranje in izmenjavo znanja za evropska mesta. V okviru urbane agende EU je bilo oblikovanih 20 tematskih partnerstev o pomembnih temah za mesta, v

⁵⁶ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 24. junija 2021 o ustreznosti predpisov Evropske unije ter subsidiarnosti in sorazmernosti – poročilo o boljši pripravi zakonodaje za leta 2017, 2018 in 2019 (2020/2262(INI)).

⁵⁷ Na primer na področjih grajenega okolja, energije, industrije, mobilnosti, digitalne povezanosti, podnebnih sprememb, ničelnega onesnaževanja okolja, izgube biotske raznovrstnosti in krožnega gospodarstva.

⁵⁸ Mreža regionalnih središč Evropskega odbora regij.

⁵⁹ Mesta – nova politična agenda – Poziv k predložitvi dokazov iz leta 2025.

katerih sodeluje približno 350 partnerjev z vseh ravni upravljanja (vključno z več kot 100 mesti, državami članicami, nevladnimi organizacijami in organi EU) in ki so doslej predlagala več kot 150 ukrepov. Ta inovativna metoda upravljanja na več ravneh je bila prepoznana kot eden najpomembnejših dosežkov urbane agende EU⁶⁰. Medtem ko je urbana agenda EU medvladna pobuda, ki združuje akterje z vseh ravni upravljanja (lokalne, regionalne, nacionalne in EU), bo agenda EU za mesta okrepila pristop EU k trajnostnemu razvoju mest s poudarkom na podpori izvajanju prednostnih nalog politik EU na lokalni ravni. Agenda EU za mesta bo okrepila usklajevanje in sinergije z urbano agendo EU, poenostavila izvajanje njenih ukrepov in nadgrajevala njene rezultate.

3. MESTA IN PODPORA EU

3.1 Trenutna podpora, ki jo EU zagotavlja mestom

Čeprav so mestne politike še vedno v pristojnosti držav članic, EU s pomočjo številnih orodij politike nudi široko podporo mestom in mestnim območjem. Programi kohezijske politike zagotavljajo najpomembnejšo podporo za teritorialni razvoj, dodatna pomoč pa je na voljo tudi v okviru več sektorskih politik.

Kohezijska politika ima močno urbano razsežnost, pri čemer je bila njena podpora trajnostnemu razvoju mest v obdobju 2021–2027 še okrepljena s povečano obvezno dodelitvijo 8 % sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj mestom, da bi se mesta opolnomočila za prevzemanje dejavne vloge pri oblikovanju in izvajanju odzivov politike, prilagojenih njihovim lokalnim izzivom. Mesta so posledično **neposredno odgovorna za oblikovanje in izvajanje strategij trajnostnega razvoja mest ter za ta namen prejmejo več kot 24 milijard EUR** v okviru programov kohezijske politike. **Skladi kohezijske politike poleg tega vlagajo več kot 100 milijard EUR v mesta.**⁶¹ Ta podpora omogoča, da države članice in lokalni organi razvijajo inovativne rešitve za obravnavanje okoljskih, socialnih in gospodarskih izzivov.

Finska strategija trajnostnega razvoja mest na primer temelji na sporazumih med državo in 19 mesti s skupnim ciljem krepitve inovacijskih ekosistemov. Te dolgoročne pogodbe določajo skupne prednostne naloge za dodeljevanje javnih in zasebnih sredstev ekosistemom, ki temeljijo na inovacijah in so specifični za mesta. Spodbujajo ciljno usmerjene naložbe v sektorje, kot so čista tehnologija, zdravje in digitalizacija, pri čemer povezujejo konkurenčnost mest s trajnostnim razvojem ter prek uravnoveževanja lokalnih pobud z nacionalno koordinacijo služijo kot strateški okvir za rast mest.

V **Italiji** se trajnostni razvoj mest uresničuje prek regionalnih programov in nacionalnega programa „Metro Plus in srednje velika južna mesta“ v obdobju 2021–2027. Ta program, ki temelji na uspehu svojega predhodnika (izvedenega v obdobju 2014–2020), se osredotoča na digitalizacijo, trajnostnost in socialno vključenost. V skladu z modelom upravljanja programa so odgovornosti prenesene na 14 metropolitanskih mest, ki delujejo kot posredniški organi in sodelujejo z 39 srednje velikimi južnimi mesti, ki so upravičenci projektov socialnih inovacij.

Na **Portugalskem** izvajanje trajnostnega razvoja mest podpira celostne strategije za funkcionalna mestna območja ter spodbuja uravnotežen razvoj mest z medobčinskim sodelovanjem in povezovanjem mestnih in podeželskih območij. Gre za medsektorske strategije, ki združujejo različne oblike naložb glede na posebne potrebe na regionalni in

⁶⁰ Ocenjevalna študija urbane agende EU (2019).

⁶¹ Znesek v višini več kot 100 milijard EUR vključuje tudi delež v višini več kot 24 milijard EUR, ki ga mesta izvršujejo neposredno prek strategij trajnostnega razvoja mest.

lokalni ravni, kot so podpora inovacijam in konkurenčnosti, digitalizacija, učinkovita raba energije, skupnosti na področju energije iz obnovljivih virov, podnebni ukrepi, trajnostno ravnanje z odpadki in vodo, biotska raznovrstnost, mobilnost, mestna prenova, kultura in turizem.

Evropska pobuda za mesta in program URBACT

Evropska pobuda za mesta in program URBACT sta vodilna instrumenta v okviru kohezijske politike EU za obdobje 2021–2027, ki mestom zagotavljata neposredno podporo.

Proračun evropske pobude za mesta iz Evropskega sklada za regionalni razvoj v programskem obdobju 2021–2027 znaša 395 milijonov EUR (v tekočih cenah). Pobuda ima ključno vlogo pri podpiranju mest po vsej Evropi z zagotavljanjem finančnih sredstev za inovacije, tehnično pomoč in izmenjavo znanja za reševanje urbanih izzivov. Evropska pobuda za mesta na ta način pomaga mestom pri učinkovitem preoblikovanju prednostnih nalog politike EU v oprijemljive lokalne ukrepe.

Poleg tega skupni proračun programa URBACT za programsko obdobje 2021–2027 znaša 110 milijonov EUR ⁶² (v tekočih cenah), vključno z 79,7 milijona EUR iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Program podpira zmogljivosti mest pri strateškem urbanističnem načrtovanju in participativnem upravljanju s posebno metodo „omrežij sodelovanja“, ki temeljijo na tematskih urbanih izzivih. Instrumenta skupaj prispevata k bolj usklajenemu in sodelovalnemu okolju mestnih politik po vsej Evropi.

Vmesni pregled kohezijske politike in mesta

Mesta lahko poleg tega izkoristijo tudi **vmesni pregled kohezijske politike EU**. S tem pregledom se določijo nove prednostne naloge ter državam članicam omogočijo precejšnja prožnost in spodbude, kar lahko koristi tudi mestom in drugim mestnim organom.

Pregled na primer ponuja možnost obravnavanja naložbene vrzeli pri **cenovno dostopnih stanovanjih** s krepitvijo financiranja iz kohezijske politike ter z namenskimi finančnimi instrumenti, ki združujejo nepovratna sredstva EU in financiranje. Spodbujajo se tudi naložbe za podporo **energetskemu prehodu** ter **odpornosti v zvezi z vodo**. Mesta lahko izkoristijo tudi ukrepe za spodbujanje evropske **konkurenčnosti**, krepitev **obrambe** in podporo **vzhodnim obmejnim regijam**. Države članice lahko uporabijo Evropski socialni sklad plus tudi za podporo razvoja spretnosti na področju civilne pripravljenosti, obrambne industrije in kibernetске varnosti.

Evropska pobuda za mesta se v okviru vmesnega pregleda lahko okrepi tudi tako, da se državam članicam omogoči prenos sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj na pobudo. Z vmesnim pregledom je bil vzpostavljen tudi pečat odličnosti za evropsko pobudo za mesta, ki projektom, ki izpolnjujejo visokokakovostna merila, vendar ne prejemajo razpoložljivih sredstev, omogoča dostop do podpore v okviru rednih programov kohezijske politike.

Mehanizem za okrevanje in odpornost ter mesta

Mehanizem za okrevanje in odpornost je korenito spremenil odziv Evrope na posledice pandemije COVID-19, saj je spodbudil okrevanje in okrepil odpornost Evrope in njenih mest. Več analiz⁶³ kaže, da je mehanizem za okrevanje in odpornost znatno podprl mesta, velemestna

⁶² Program URBACT prejema sredstva iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje ter instrumenta za predpristopno pomoč, dopolnjujejo pa jih nacionalni prispevki.

⁶³ COM(2025) 637 final, COM(2024) 82 final.

in mestna območja, kar je prineslo oprijemljive koristi za njihove prebivalce in podjetja, zlasti na področju zelenega in digitalnega prehoda.

Podpora Evropske investicijske banke

Evropska investicijska banka ima z zagotavljanjem finančnih in svetovalnih storitev prav tako osrednjo vlogo pri podpori mest po vsej EU. Od leta 2021 je mestom zagotovila več kot 80 milijard EUR novega financiranja za strateške naložbe, kot so trajnostni mestni promet, cenovno dostopna stanovanja, razogljichenje daljinskega ogrevanja, učinkovita raba energije in krožno gospodarstvo. Svetovalna služba Evropske investicijske banke zagotavlja prilagojene tehnične in finančne svetovalne storitve, ki jih podpira Evropska komisija. Mesta kot ključne katalizatorje zasebnih naložb podpira tako, da jim pomaga razvijati in uvajati finančne instrumente, ki združujejo sredstva EU z zasebnim financiranjem.

Drugi primeri pobud EU v podporo mestom

Evropska komisija je v zadnjih letih začela izvajati več kot 50 pobud in instrumentov, s katerimi pomaga lokalnim organom pri njihovih prizadevanjih za preobrazbo in poenostavlja izvajanje politik EU na lokalni ravni. Te pobude in instrumenti vključujejo več spletnih platform za krepitev zmogljivosti, znanja in dostopa do financiranja mest ter različne nagrade in sisteme priznavanja na področjih, kot so trajnostnost, inovacije in dostopnost, s katerimi se pozdravlja in spodbuja odličnost pri razvoju mest. Večina pobud mestom zagotavlja podporo, svetovalne storitve in krepitev zmogljivosti za dejavno sodelovanje v evropskih prizadevanjih za zagotavljanje trajnostnega prehoda.

Z več potekajočimi pobudami EU se spodbuja in podpira razvoj sektorskih strategij (npr. načrtov, dogovorov in pogodb) ter pozivajo mesta, naj sprejmejo politične zaveze za usmerjanje trajnostnega prehoda. Ključni primeri vključujejo (celoten pregled je na voljo na [portalu EU za mesta – Regionalna in mestna politika – Evropska komisija](#)):

Konvencija županov EU za podnebje in energijo je dobro uveljavljena pobuda, ki jo podpirajo podnebne in energetske politike EU ter ki vsem občinam EU ponuja platformo za doseganje podnebnih in energetskih ciljev EU. Zagotavlja znanstveno podprt metodološki okvir za ocenjevanje emisij in ranljivosti ter za razvoj celostnih akcijskih načrtov za trajnostno energijo in podnebje, s katerimi se te ranljivosti nato tudi obravnavajo. Ta okvir se izvaja s pristopom na več ravneh. Nacionalni in regionalni organi se pri usklajevanju podnebnih ukrepov na lokalni ravni ter zbiranju podatkov in informacij, ki jih potrebujejo za razvoj lastnih politik in dodeljevanje sredstev, zanašajo na potrjen format. Konvencija županov EU je jedro svetovne konvencije županov.

EU prek programa Obzorje Evropa izvaja dve misiji EU za reševanje podnebnih izzivov v mestih: **podnebno nevtralna in pametna mesta** ter **prilagajanje podnebnim spremembam**. Prva misija vključuje 100 mest v EU, ki si prizadevajo doseči podnebno nevtralnost do leta 2030 s pogodbami o podnebno nevtralnih mestih, celovitimi načrti, ki jih soustvarjajo državljani in deležniki ter ki zajemajo energijo, stavbe, promet in odpadke, podpirajo pa jih naložbene strategije. Ta mesta delujejo tudi kot inovacijska središča, ki drugim evropskim mestom služijo kot navdih, da dosežejo podnebno nevtralnost do leta 2050. Druga misija pa podpira več kot 300 lokalnih in regionalnih organov z zagotavljanjem podnebnih podatkov in znanstvenim modeliranjem za izvajanje lokalnih ocen tveganja in razvoj inovativnih rešitev. Ta pristop krepi odpornost, spodbuja medsektorsko načrtovanje in zagotavlja, da so lokalni ukrepi usklajeni s širšimi regionalnimi in nacionalnimi strategijami. Misiji med seboj tesno sodelujeta.

Evropska prestolnica kulture je vodilna pobuda EU, ki jo podpira program Ustvarjalna Evropa. V okviru pobude se vsako leto izbere eno ali več mest, ki gostijo celoletno praznovanje kulture, katerega cilj je poudariti kulturno raznolikost Evrope, spodbuditi skupni občutek pripadnosti ter pospešiti dolgoročni kulturni, družbeni in gospodarski razvoj.

Širok nabor pobud EU v podporo mestom poudarja pomen, ki ga EU pripisuje vprašanjem, povezanim z mesti. Obenem pa **tako številčna orodja, ki so na voljo, mestom pogosto otežujejo krmarjenje po priložnostih**. Nekatera orodja se prekrivajo z drugimi tematskimi področji, ki se jim namenja velika pozornost (denimo podnebje, energija in okolje) in zato omogočajo naravne sinergije, druga tematska področja pa ostajajo manj pokrita (npr. enakost dostopa in socialna vključenost). Mesta bremenijo razdrobljenost pobud in orodij EU z različnimi postopki prijave in ocenjevanja ter različnimi zahtevami za akcijske načrte. Hkrati je treba podporo za pilotne projekte na področju inovativnih rešitev nadgraditi s prizadevanji za poenostavitev izvajanja v širšem obsegu, možnostjo ponavljanja in s tem povezano tehnično pomočjo. Ta **razdrobljenost je še posebej zahtevna za majhna in srednje velika mesta**, ki imajo manj virov in manj upravne zmogljivosti za vključevanje v pobude EU in razširitev projektov.

3.2 Potreba po nadaljnji podpori mest

Mesta morajo uravnotežiti več ciljev in obveznosti sektorskih politik, kar poudarja potrebo po celostnem pristopu.

Za obvladovanje teh izzivov potrebujejo mesta, zlasti majhna in srednje velika, upravne zmogljivosti ter dostop do strokovnega znanja in izkušenj. Pri tem jim lahko pomaga zagotavljanje **prilagojene tehnične pomoči**, usmerjene v oblikovanje in izvajanje strategij, finančno strukturiranje strateških naložb, sektorski dialog, postopke, metodologije, reforme ter pripravo in izvajanje konkretnih naložbenih projektov in ukrepov javnega naročanja.

Mesta in mestna območja v EU se soočajo s **finančnimi omejitvami** in s pritiskom glede omejevanja rasti očiščenih odhodkov. Obenem pa za izvajanje prednostnih nalog politik potrebujejo vse več finančnih sredstev. Za reševanje teh izzivov navajajo naslednje potrebe⁶⁴: (i) dostopnost in poenostavitev tokov financiranja EU, (ii) uskladitev meril in (iii) prehod s projektnega financiranja na portfeljske in celostne pristope k financiranju z dolgoročnim strateškim načrtovanjem. Inovativni modeli financiranja, ki vključujejo zasebni in javni sektor, pomagajo pri mobilizaciji dodatnih naložb in zmanjševanju tveganj. Mesta so poudarila koristi instrumentov podpore in orodij EU, ki **se strategij in financiranja lotevajo na sistemski način, kot so celostne teritorialne naložbe v okviru kohezijske politike**. Večsektorski načrti za naložbe v mestih spodbujajo globoko, strukturno preobrazbo in povezujejo vse naložbene potrebe v enoten načrt.

Mesta se bodo v prihodnje spodbujala k uporabi celostnih pristopov „misij“, ki hkrati obravnavajo več izzivov, kot so stanovanja, promet, energija, podnebje in okolje, v skladu z razogljičenjem ter širšimi cilji na področju okoljske trajnosti, vključenosti in kakovosti življenja, obenem pa krepijo varnost, zaščito in splošno odpornost. Pristop bi moral biti vključujoč. Celostni pristop, kot je tisti, ki ga je sprejela konvencija županov, bi lahko služil kot vstopna točka za mesta vseh velikosti in povezal deležnike v mestih v okviru enotne politične zaveze.

Izkušnje mest so dokazale **vrednost kombiniranja nepovratnih sredstev EU s financiranjem, ki ga zagotavljajo finančne institucije**, kot so Evropska investicijska banka,

⁶⁴ The impact of EU climate and energy initiatives on cities' climate transition (Vpliv podnebnih in energetskih pobud EU na podnebni prehod mest), Evropski odbor regij, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2863/428101>.

Evropska banka za obnovo in razvoj, Razvojna banka Sveta Evrope in nacionalne spodbujevalne banke, ter uporabe finančnih instrumentov za vzpostavitev obnovljivih skladov. To je še posebej pomembno takrat, ko imajo mesta vse večje potrebe, več prednostnih nalog in omejena javna sredstva. Da bi mesta zadovoljila svoje znatne naložbene potrebe, bi morala razširiti uporabo inovativnih mehanizmov financiranja in javno-zasebnih partnerstev. Mesta potrebujejo dodatno podporo za krepitev svojih zmogljivosti ter strokovnega znanja in izkušenj na področju finančnega inženiringa ter za optimizacijo svoje sposobnosti ustvarjanja dodatnih prihodkov, zlasti z izboljšanim upravljanjem sredstev. Navsezadnje pa je zagotavljanje primernih zasebnih vlagateljev za vsako mesto dejavnik uspeha, zato mesta potrebujejo svetovalno podporo in poenostavljen dostop do finančnih institucij. Pristop trga pametnih mest⁶⁵ in glavno vozlišče podnebnih mest⁶⁶ v okviru misije za podnebno nevtralna in pametna mesta skupaj z dopolnilno podporo, ki jo v skladu z zgornjimi navedbami zagotavlja Evropska investicijska banka, v ta namen služijo kot modeli za razširitev.

Pri podpiranju mest so ključnega pomena skladnost politik ter usklajenost ciljev, metodologij in financiranja na različnih ravneh upravljanja. Več obstoječih pobud EU uporablja skupne metodološke okvire⁶⁷ kot del svoje podpore, na kateri bi lahko temeljila prihodnja podpora EU za mesta.

Za učinkovitejšo podporo mestom je **potrebna celovita podporna struktura**, ki bo mestom v pomoč pri strateškem načrtovanju, krepitvi zmogljivosti in znanja ter izvajanju politik za reševanje številnih izzivov. Pri vzpostavljanju takšne strukture je **treba postopno utrjevati obstoječe pobude in podporna orodja EU** ter obenem spodbujati jasnejšo komunikacijo in usklajevanje med področji politike.

4. VIZIJA IN NADALJNJI UKREPI

4.1 Vizija – uspešna in vključujoča mesta, prijetna za življenje

Mesta po vsej Evropi so prijetna za življenje, uspešna in vključujoča. Zagotavljajo visoko raven digitalne povezljivosti in priložnosti za ljudi vseh generacij ob upoštevanju demografskih sprememb, podjetjem pa omogočajo uspešno poslovanje, s čimer spodbujajo konkurenčnost, inovacije in rast.

Kakovostna delovna mesta, zagotavljanje cenovno dostopnih, trajnostnih in kakovostnih stanovanj za vse ter enak in enostaven dostop do storitev so ključnega pomena za uspešna mesta. Načela in vrednote novega evropskega Bauhauusa so del vključujoče, trajnostne in kakovostne preobrazbe stavb in mestnega okolja po vsej Evropi.

V mestih po vsej Evropi so na voljo priložnosti za pridobivanje kakovostne izobrazbe in razvoj spretnosti ter podpora za privabljanje talentov in vključevanje migrantov. Mesta so tudi privlačne in trajnostne turistične destinacije z živahnimi kulturnimi dejavnostmi, s katerimi se ohranja tudi njihova kulturna dediščina, kar je ključnega pomena za njihovo blaginjo.

⁶⁵ Trg pametnih mest.

⁶⁶ Evropska investicijska banka je leta 2024 v okviru misije za mesta izdala sveženj posojil v višini 2 milijard EUR.

⁶⁷ Npr. strategije trajnostnega razvoja mest v okviru kohezijske politike in metodološki okviri, ki so jih razvile konvencija županov ter misiji za mesta in prilagajanje, načrti za trajnostno mobilnost v mestih ter sporazum o zelenih mestih.

Za mesta po vsej Evropi so varnost, zaščita, vključenost in spoštovanje temeljnih pravic izjemno pomembni. Pametna, trajnostna in cenovno dostopna mesta, ki zagotavljajo vključujoče rešitve za mobilnost, podpirajo višjo kakovost življenja ljudi. Spodbujajo se komplementarne interakcije z bližnjimi podeželskimi območji, kar ustvarja uravnotežen odnos med mestnimi in podeželskimi območji.

Učinkovita raba energije, lokalno proizvedena energija iz obnovljivih virov, okrepljeni naravni ekosistemi in napredek v smeri podnebne nevtralnosti podpirajo zdravo življenjsko okolje ter krepijo odpornost proti vplivom podnebnih sprememb, s čimer ščitijo gospodarstva mest in blaginjo ljudi.

Spodbujanje državlanskega udejstvovanja in demokratične udeležbe na ravni mesta, kjer državljani pogosto najdejavneje sodelujejo z organi, je ključnega pomena⁶⁸. Oblikovanje politik temelji na ustreznih in posodobljenih podatkih ter prinaša sprejete rezultate, ki so izid javnega posvetovanja in prilagojeni lokalnim potrebam. Odločitve so usklajene s širšimi cilji in pobudami EU, kot sta kompas za konkurenčnost in nova Leipziška listina, ter z mednarodnimi okviri, kot sta Agenda OZN za trajnostni razvoj do leta 2030 in Nova urbana agenda OZN.

Agenda EU za mesta ima ključno vlogo pri uresničevanju te vizije, saj podpira mesta in jih opolnomoča za izvajanje celostnih lokalnih rešitev, da bi se lahko še naprej razvijala kot uspešna, dinamična in prijetna bivalna okolja za vse.

4.2 Nadaljnji ukrepi

4.2.1 Stalni dialog – mesta so ključni partnerji pri oblikovanju politik EU

Tesno sodelovanje med različnimi ravnmi upravljanja in med področji politike je bistvenega pomena za boljše uresničevanje prednostnih nalog EU na lokalni ravni ter vključevanje mestnih vidikov v oblikovanje in izvajanje politik in predpisov EU. Evropska komisija bo v ta namen nadgradila obstoječe najboljše prakse ter uporabljala instrumente in metode, opisane v njenem sporočilu o poenostavitvi⁶⁹, katerega cilj je racionalizirati zakonodajo EU, zmanjšati upravno breme in povečati učinkovitost izvajanja politik. Komisija bo še naprej tesno sodelovala z mesti prek stalnega dialoga in posameznih pobud.

— *Politični dialog na visoki ravni*

Komisija bo od leta 2026 na podlagi dialoga o izvajanju z mesti, ki ga je junija 2025 izvedel izvršni podpredsednik za kohezijo in reforme, vzpostavila redne dialoge z mesti. V sodelovanju s Komisijo bo organiziran **letni politični dialog na visoki ravni**, v okviru katerega bodo lahko lokalni voditelji ter po potrebi tudi druge javne in zasebne finančne institucije ter predstavniki podjetij s praktičnimi izkušnjami prispevali k razpravam o politiki. S tem neposrednim stikom se bo omogočilo posredovanje za opredelitev ozkih grl in izzivov na posameznih področjih politike, odkrivanje priložnosti za poenostavitev in uskladitev ter zagotavljanje informacij o potrebnih prilagoditvah politik EU in priporočil za ciljno usmerjeno podporo.

— *Dialog na tehnični ravni*

⁶⁸ Evropski ščit za demokracijo, ki ga je predstavila Komisija, spodbuja vključevanje državljanov in demokratično udeležbo na vseh ravneh.

⁶⁹ COM(2025) 47 final.

Razprave na politični ravni bodo dopolnjevala redna **ciljno usmerjena posvetovanja na tehnični ravni** z urbanimi strokovnjaki s sodelovanjem ustreznih služb Komisije, ki se bodo osredotočala na prepoznavanje dobrih praks in priložnosti na tematskih področjih politike za zmanjšanje upravnih bremen. Ta proces bo osredotočen na prizadevanja za poenostavitve. Ciljno usmerjena posvetovanja so priložnost za razpravo o načinih za izboljšanje orodij za teritorialne ocene na vseh ravneh ter za sodelovanje z mesti in drugimi mestnimi območji pri pripravi in izvajanju nacionalne zakonodaje in zakonodaje EU.

— *Redni dialog z Evropskim odborom regij in Evropskim parlamentom*

Ta srečanja bodo dopolnjevale in podpirale razprave v drugih tehničnih formatih, **redni dialog z Evropskim odborom regij in Evropskim parlamentom**, prispevki, ki jih bo zbrala mreža lokalnih svetnikov EU, rezultati javnih posvetovanj, teritorialne ocene, dejavnosti kapitalizacije znanja ter ustrezne organizacije in medvladne strukture sodelovanja, vključno s partnerstvi v okviru urbane agende EU. Delo, opravljeno v okviru urbane agende EU, bo pomembno prispevalo k dialogu obeh vrst, zlasti k ukrepom, usmerjenim v izboljšanje zakonodajnih postopkov in postopkov izvajanja.

— *Forum mest*

Poleg tega bo še naprej redno potekal tudi **forum mest** z delavnicami in razpravami o politiki, ki bo omogočal izmenjavo rešitev, znanja in priložnosti v korist deležnikov v mestih in oblikovalcev mestnih politik.

— *Poročilo o stanju evropskih mest*

Komisija bo poleg tega redno pripravljala tudi **poročilo o stanju evropskih mest**. Poročilo bo prispevalo k oblikovanju mestnih politik v EU, ki bo še bolj temeljilo na dokazih. Naslednje poročilo bo izdano leta 2026.

Vključujoči postopki upravljanja, kot so zgoraj predlagani stalni dialogi med Komisijo in mesti, ne bi smeli potekati le na ravni EU, temveč tudi v državah članicah prek dobro uveljavljenega strukturiranega dialoga z mesti o vseh ključnih področjih nacionalne zakonodaje in zakonodaje EU v pripravljalni in izvedbeni fazi. Potreba po takem strukturiranem dialogu in partnerstvu na več ravneh velja tudi za načrtovanje naložb ter je ključna značilnost priprave in izvajanja načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva v programskem obdobju 2028–2034⁷⁰.

4.2.2 Poenostavitev in krepitev zmogljivosti

Okrepitev in poenostavitev dostopa mest do podpornih orodij EU je stalen proces, ki se bo nadaljeval tudi v naslednjem večletnem finančnem okviru. Prizadevanja za poenostavitev in racionalizacijo se bodo nadaljevala z namenom utrditve ponudbe podpore ter uskladitve nagrad, priznanj in pogojev za upravičenost in poročanje.

— *Spletni portal EU za mesta*

Komisija je danes kot prvi korak vzpostavila **spletni portal EU za mesta**. Portal bo mestom poenostavil dostop do vse trenutne podpore EU, ki jo imajo na voljo. Deloval bo kot orodje za komunikacijo in prostor, kjer bodo deležniki lahko našli informacije ter se povezovali glede dejavnosti, dogodkov, novic, razvoja politike in priložnosti, pomembnih za razvoj v mestih. Zagotavljal bo pregled in informacije o različnih pobudah EU, ki podpirajo mesta (glede na

⁷⁰ Uvodni izjavi 22 in 24 Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi Evropskega sklada za ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo, kmetijstvo in podeželje, ribištvo in pomorstvo ter blaginjo in varnost za obdobje 2028–2034 ter spremembi Uredbe (EU) 2023/955 in Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509.

tematska področja, fazo priprave in izvajanja itd.) ter uporabnike preusmerjal na ustrezno mesto s podrobnimi informacijami.

Pozneje, v naslednjem večletnem finančnem okviru, bo spletni portal za mesta postal ključni element platforme za mesta ter se bo še naprej uporabljal za komuniciranje in ozaveščanje. Razvijal se bo tako, da bo služil cilju platforme za mesta pri krepitvi in olajševanju dostopa do informacij o podpori za mesta v novem poenostavljenem okolju, po potrebi tudi ob uporabi umetne inteligence.

— *Evropska pobuda za mesta*

V okviru evropske pobude za mesta bo vzpostavljena „**služba za pomoč mestom**“. Poleg iskalnega orodja, ki je na voljo na spletnem portalu za mesta, bo služba za pomoč mestom slednjim pomagala prepoznavati podporna orodja za mesta v okviru več pobud EU in povezanih priložnosti za financiranje.

Četrty razpis za inovativne ukrepe evropske pobude za mesta bo objavljen v začetku leta 2026. Osredotočal se bo na podporo manjšim pilotnim projektom, namenjenim preskušanju inovativnih rešitev za reševanje izzivov v mestih. Čeprav bo razpis odprt za mesta vseh velikosti, bo posebej namenjen majhnim in srednje velikim mestom z omejenimi inovacijskimi zmogljivostmi. Temeljit bo na pristopu od spodaj navzgor, da bodo mestni organi lahko predložili predloge, ki obravnavajo katero koli tematsko področje, usklajeno z urbanimi temami agende EU za mesta.

— *Platforma EU za mesta*

Komisija v okviru naslednjega večletnega finančnega okvira predlaga vzpostavitev **skupne platforme EU za mesta** (glej sliko 3), ki bo združevala različne oblike podpore, kot so instrumenti financiranja, tehnična pomoč, viri znanja in digitalna orodja, da bi zagotovila poenostavljen dostop do virov EU, vključno z instrumentom EU.

Na platformi bodo mesta vseh velikosti lahko sodelovala med seboj in na ravni EU. Platforma bo zasnovana za zagotavljanje podpore v celotnem življenjskem ciklu, od analize potreb z uporabo najnovejših razpoložljivih podatkov in orodij ter krepitve zmogljivosti, sodelovanja in vzajemnega učenja do tehnične pomoči pri strateškem načrtovanju in razvoju projektov. Ta pregled, namenjen izključno mestom, bo dopolnjeval orodja, predlagana v okviru naslednjega večletnega finančnega okvira, da bi upravičencem poenostavil dostop do sredstev EU. V zvezi s tem bo enotni portal⁷¹ postal enotna točka dostopa za konsolidirane informacije o možnostih financiranja za nosilce projektov.

Platforma bo podpirala mesta in poenostavila dostop do prožnega financiranja na podlagi dragocenih izkušenj in okvirov, vzpostavljenih v številnih mestih, pri čemer se bo opirala na celovite načrte za razvoj mest, kot so strategije za trajnostni razvoj mest v okviru kohezijske politike, pogodbe o podnebnih mestih v okviru misije EU za podnebno nevtralna in pametna mesta, akcijski načrti za trajnostno energijo in podnebje, načrti za trajnostno mobilnost v mestih, okoljski okviri⁷² in načrti prilagajanja.

Mesta bodo lahko prejela podporo na določenih področjih politike, pa tudi pri operativnih izzivih, s katerimi se soočajo. Platformo bodo sestavljale stalne pobude in nove možnosti

⁷¹ COM(2025) 545 final.

⁷² Sporazum o zelenih mestih je na primer politično gibanje, s katerim se župani zavezujejo doseganju ambicioznih okoljskih ciljev na področjih, kot so kakovost zraka in vode, narava in biotska raznovrstnost, ravnanje z odpadki ter zmanjšanje hrupa do leta 2030. Cilj sporazuma je izboljšati kakovost življenja v mestih, podpreti evropski zeleni dogovor in pospešiti izvajanje okoljske zakonodaje na lokalni ravni.

podpore za odzivanje na ugotovljene vrzeli. Cilj platforme bo zlasti poenostaviti dostop za majhna in srednje velika mesta ob ohranjanju prožnosti pri obravnavanju nastajajočih novih izzivov.

Platforma bo na konsolidiran način gostila in organizirala različne vrste podpore, ki jih Evropska komisija zagotavlja mestom. Gre za strukturo za ukrepe politike in sodelovanje z mesti. Platformo bo sestavljalo več pobud in tokov podpore, ki bodo za upravičence vključeni na celovit, poenostavljen in dostopen način, kar bo zagotovilo dejansko poenostavitev in dodano vrednost EU ter obenem olajšalo sodelovanje pri upravljanju na več ravneh za doseganje trajnostnega in celostnega razvoja mest.

Slika 3. Vizualna predstavitev platforme EU za mesta.

Platforma bo pomagala usmerjati mesta k najprimernejši ponudbi podpore glede na njihove potrebe, na njej pa bodo predstavljene priložnosti, ki jih bodo mesta lahko izkoristila. Možnosti podpore bodo obsegale različna področja politike in vrste podpore:

a) *Krepitev zmogljivosti in znanja, strateško načrtovanje in mreženje*

- podpora metodološkim okvirom in orodjem za strateško načrtovanje, vključno s celostnimi pristopi „misij“, ter poenostavljeno spremljanje in poročanje,
- podpora za krepitev upravne zmogljivosti in reševanje operativnih izzivov, povezanih z izvajanjem strategij in politik,
- vzajemno učenje in priložnosti za sodelovanje ter olajšanje prenosa znanja,
- podpora pri javnem naročanju, na primer tako, da platforma ob podpori Evropske komisije poenostavi sodelovanje med mesti prek sistemov skupnega javnega naročanja,
- podpora za spodbujanje dialoga med industrijo in mesti,
- informacije o ustreznih nacionalnih, dvostranskih in večstranskih pobudah, ki mestom pomagajo prepoznati sinergije, pri čemer se zgledujejo po drugih modelih in praksah, ki uporabljajo orodja EU, ter si zagotovijo podporo z drugih ravni upravljanja.

b) *Podpora inovativnim projektom*

- Podpora mestom za razvoj in izvajanje inovativnih projektov se bo zagotavljala podobno kot v okviru evropske pobude za mesta za obdobje 2021–2027. Evropska pobuda za mesta slednjim zagotavlja neposredna finančna sredstva za njihove inovativne projekte, ki obravnavajo urbane izzive, pomembne za EU, v evropskih mestih pa je že ustvarila številne nadgradljive, inovativne rešitve.

c) Svetovalna podpora za financiranje

Del platforme bo sklop za financiranje ter finančno in svetovalno podporo, namenjen zagotavljanju strukturiranih informacij, svetovalnih storitev in tehnične pomoči za boljšo podporo mestom pri dostopu do financiranja. Sklop bo mestom v pomoč pri dostopu do različnih virov financiranja ter združevanju teh virov s strokovnim znanjem in tehnično podporo, zlasti financiranja EU iz načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva, drugih instrumentov EU ter virov, kot sta financiranje s strani Evropske investicijske banke in zasebno financiranje.

Komisija želi ta prehod podpreti z zagotavljanjem skladnih okvirov, skupnih orodij in dolgoročnih partnerstev za mesta. To bo vključevalo stalno podporo mestom, ki se bo raztezala od faze načrtovanja do dostopa do financiranja za uvajanje rešitev. Platforma bo mestom pomagala razvijati naložbene portfelje, ki bodo prejeli znak kakovosti, in jim tako olajšala dostop do financiranja EU.

d) Odložišče podatkov in orodij

Pomembna naloga platforme za mesta bo združevanje razpoložljivih podatkov in omogočanje dostopa do teh podatkov mestom in mestnim območjem, s čimer se bo poleg rednega poročila o stanju evropskih mest, ki ga pripravi Komisija, zagotovila stalna dokazna podlaga za oblikovanje mestnih politik. Za zagotovitev interoperabilnosti podatkov ter s tem njihove široke razpoložljivosti in uporabnosti se bodo uporabljali obstoječi standardi in specifikacije⁷³. Platforma bo poenostavila poročanje in zagotavljanje podatkov. Komisija bo poleg tega proučila, kako izboljšati sinhronizacijo in usklajevanje zahtev glede poročanja. Na platformi se bodo vzpostavili tudi skupni kazalniki za oceno učinka mestnih politik na različna tematska področja na podlagi obstoječih sistemov spremljanja.

e) Podpora stalnemu dialogu

Platforma za mesta bo podpirala stalen dialog, organiziran na visoki politični ravni in na tehnični ravni (glej točko 4.2.1). Prek platforme bodo vzpostavljeni mehanizmi sodelovanja, s pomočjo katerih bodo mesta lahko prispevala k oblikovanju pobud politike. To vključuje interakcije z medvladnimi strukturami, kot je urbana agenda EU, drugimi mrežami mest na ravni EU in na mednarodni ravni, vključno s tematskimi mrežami, ter nacionalnimi in regionalnimi posredniškimi organizacijami.

4.2.3 Sredstva EU v predlaganem večletnem finančnem okviru za obdobje 2028–2034

Evropska komisija je 16. julija 2025 predstavila svoj predlog večletnega finančnega okvira za obdobje 2028–2034. Ta predvideva ambiciozen dolgoročni proračun, ki je enostavnejši, prožnejši in bolj strateški.

Načrti za nacionalna in regionalna partnerstva bodo združevali sredstva EU, ki jih izvršujejo države članice in regije, v skladen in prilagojen proces načrtovanja, ki bo v celoti usklajen s skupnimi prednostnimi nalogami Unije, zlasti z zmanjšanjem ekonomskih, socialnih

⁷³ [SEMIC Support Centre | Interoperable Europe Portal \(Podporni center SEMIC | Portal interoperabilne Evrope\)](#).

in teritorialnih razlik. Načrti bodo omogočili večjo prožnost pri prilagajanju regionalnim in lokalnim potrebam, na primer ob upoštevanju različnih vrst območij, kot so podeželska in mestna območja, ter poenostavili pravila za države članice in regije.

Priprava načrtov bo potekala v skladu z načeloma **partnerstva in upravljanja na več ravneh**, kot to trenutno velja za kohezijsko politiko. Vsaka država članica bo morala zlasti **pripraviti in izvajati svoj načrt v partnerstvu z regionalnimi in lokalnimi organi**, v skladu z ustavnimi strukturami in tradicijami posamezne države članice.

Države članice bi morale pri obravnavanju izzivov, s katerimi se soočajo mestna območja, v načrtih za nacionalna in regionalna partnerstva mestom in drugim mestnim organom zagotoviti priložnosti za oblikovanje programov reform in naložb, prilagojenih njihovim posebnim potrebam.

Načrtovanje lokalno in regionalno povezanih pristopov k financiranju, ki so dosledno usklajeni z okvirom politike EU, bi lahko vključevalo tudi potrebne **reforme na podnacionalni ravni**, ki bi pomagale čim bolj povečati učinek sredstev ter odpraviti regulativne ali druge ovire.

Poleg tega bodo morali načrti držav članic v okviru njihovega teritorialnega razvoja učinkovito podpirati pobude za teritorialno in lokalno sodelovanje, vključno s **celostnimi strategijami razvoja mest**.

Kohezijska politika v sedanjem programskem obdobju 2021–2027 že zagotavlja znatno podporo strategijam razvoja mest. Da bi se mesta lahko odzvala na številne medsebojno povezane izzive, s katerimi se soočajo danes, morajo svoje zmogljivosti za ukrepanje okrepiti z operativnimi orodji, regulativno podporo in financiranjem. **Države članice in regije EU se zato spodbujajo, naj okrepijo svoje ambicije pri zagotavljanju virov za svoje strategije za mesta, tudi prek svojih načrtov za nacionalna in regionalna partnerstva, pri čemer naj upoštevajo posebnosti mest.**

Poleg tega bo **instrument EU**, ki bo tesno povezan z načrti za nacionalna in regionalna partnerstva⁷⁴, prav tako podpiral mestne organe pri razvoju inovativnih projektov, krepitev zmogljivosti in zagotavljanju okolja za izmenjavo znanja o trajnostnem razvoju mest.

V okviru **Evropskega sklada za konkurenčnost** bi bila mesta lahko na primer potencialno upravičena do sklopa za prehod na čisto energijo in razogljičenje industrije. Namen tega sklopa je podpreti dejavnosti, povezane z uvajanjem čiste energije, rešitvami za razogljičenje in prehodom sistema. V okviru sklopa se lahko financirajo tudi projekti na področju mobilnosti in trajnostnega turizma v mestih. Poleg tega lahko sklop za odpornost in varnost, obrambno industrijo in vesolje mestom pomaga okrepiti njihovo pripravljenost, zaščititi kritično infrastrukturo, izboljšati obrambo in varnost ter učinkovito uporabljati vesoljske tehnologije za spremljanje, povezljivost in odzivanje na izredne razmere.

Evropska mesta, ki imajo ključno vlogo pri krepitvi regionalne konkurenčnosti, lahko skupaj z nacionalnimi vladami in institucijami EU prispevajo k opredelitvi in prednostni razvrstitvi strategij za konkurenčnost ter k splošnim ciljem **kompasa za konkurenčnost** z zagotavljanjem, da so strategije prilagojene lokalnim razmeram ter so hkrati namenjene doseganju širših ciljev EU.

⁷⁴ Priloga XV k predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi Evropskega sklada za ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo, kmetijstvo in podeželje, ribištvo in pomorstvo ter blaginjo in varnost za obdobje 2028–2034 ter spremembi Uredbe (EU) 2023/955 in Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509 {SWD(2025) 565 final}.

Mesta in drugi mestni organi lahko za reševanje svojih izzivov poleg tega izkoristijo tudi druge programe EU, vključno s **programom Obzorje Evropa**, ki se je izkazal za več kot primerne za inovacijske in raziskovalne dejavnosti.

Komisija poziva države članice, naj spodbujajo vključevanje in uveljavljanje vrednot in načel **novega evropskega Bauhausa** v širše pobude in programe EU ter nacionalne, regionalne in lokalne razvojne pobude in programe, povezane z obnovo stavb in sosesk, vključno z zagotavljanjem cenovno dostopnih stanovanj, da bi se okrepile vključujoče naložbe, ki jih spodbuja skupnost.

Program **Globalna Evropa** bi lahko podprl mednarodno sodelovanje na področju prednostnih nalog politike EU za razvoj mest, zlasti z državami kandidatki za članstvo v EU, kar bi omogočilo prenos znanja, krepitev zmogljivosti na področju upravljanja mest, načrtovanja in razvoja, ki ga vodi skupnost.

5. ZAKLJUČEK

Mesta so ključna za prihodnost Evropske unije. V mestih so zbrani najbolj pereči izzivi Evrope in prav tam je mogoče tudi ustvariti inkubatorje vrhunskih rešitev ter jih razširiti po vsej Evropi. Mesta se soočajo z več izzivi naenkrat, ki jih je treba tudi obravnavati celostno. Mesta vseh velikosti kot gonilne sile trajnostne rasti ne spodbujajo napredka le znotraj svojih meja, temveč tudi na okoliških območjih, vključno s podeželskimi območji. Poleg tega se v mestih izvaja večina politik in zakonodaje EU. Uspeh bolj konkurenčne, dostopne, vključujoče, odporne in povezane Evrope, ki pravično in ambiciozno usmerja zeleni in digitalni prehod, je neposredno povezan z uspehom mest.

Komisija v tej agendi EU za mesta predstavlja svojo vizijo in odziv politike za podporo uspešnim mestom pri premagovanju trenutnih in prihodnjih izzivov.

Ker mesta prispevajo k uresničevanju prednostnih nalog EU na lokalni ravni, je Komisija zavezana okrepitvi svojega sodelovanja z mesti, učenju iz njihovih izkušenj ter zagotavljanju skladnega in pozitivnega učinka politik in zakonodaje EU na terenu. Komisija je v ta namen zavezana zagotoviti, da se mesta smiselno vključujejo v oblikovanje in izvajanje politik EU, in sicer v skladu z načeli partnerstva in upravljanja na več ravneh kohezijske politike, ki ostajata osrednja elementa predloga Komisije za naslednji večletni finančni okvir.

Mesta lahko poleg tega olajšajo uvajanje inovativnih rešitev v državah članicah EU, zato je ključno, da se jim zagotovijo potrebno financiranje, izboljšane zmogljivosti in znanje ter skupnost za izmenjavo izkušenj, da bi pospešili učenje in izvajanje politik. Komisija si prizadeva poenostaviti in racionalizirati podporo, ki je na voljo mestom in drugim mestnim območjem. Podpora Komisije za tehnično pomoč prek danes vzpostavljenega spletnega portala za mesta in prihodnje platforme za mesta bo prispevala k uresničevanju potreb in izkoriščanju priložnosti mest, ob upoštevanju njihovega edinstvenega položaja, posebnih izzivov in funkcionalnih območij, s prilagojenimi rešitvami ter spodbujanjem sodelovanja in izmenjave znanja.

Države članice se spodbujajo, naj v celoti izkoristijo sklade kohezijske politike in druge instrumente za podporo razvoju mest, tako zdaj kot tudi v obdobju po letu 2027. Komisija vabi vse deležnike, naj se pridružijo prizadevanjem tega novega partnerstva med EU in mesti, in bo celostno ter vključujoče spremljala izvajanje agende EU za mesta.

PRILOGA 1: VODILNI UKREPI AGENDE EU ZA MESTA

Na spodnjem seznamu so navedeni ukrepi Komisije za izvajanje agende EU za mesta.

Št.	Ukrep	Časovnica
STALEN DIALOG		
1.	Politični dialog na visoki ravni z lokalnimi organi	od leta 2026 dalje
2.	Ciljno usmerjena tehnična posvetovanja z urbanimi strokovnjaki	od leta 2026 dalje
3.	Redni dialog z Evropskim odborom regij in Evropskim parlamentom	od leta 2026 dalje
4.	Forum mest (enkrat na vsaki dve leti)	naslednjič leta 2027
5.	Poročilo o stanju evropskih mest	od leta 2026 dalje
POENOSTAVITEV in KREPITEV ZMOGLJIVOSTI		
6.	Spletni portal EU za mesta	4. četrtoletje 2025
7.	Evropska pobuda za mesta – inovativni ukrepi, 4. razpis, in služba za pomoč mestom	1. četrtoletje 2026 in 3. četrtoletje 2026
8.	Platforma EU za mesta	2028
NALOŽBE		
9.	Podpora v okviru sedanjega večletnega finančnega okvira	poteka do leta 2027
10.	Podpora v okviru naslednjega večletnega finančnega okvira	2028–2034